

Přítomnost

21
21. týdeník
světovězná

ROČNÍK IX

V PRAZE 25. KVĚTNA 1932

ZA Kč 2.—

Dnešní německá psychologie

Závěrečný rok první pětiletky

J. E. ŠROM

Slovenská událost

Oštěp a pero

Tragigroteska se sirkami

Tajný problém: platy státních zaměstnanců

—fp—

Jsou jenom mladí nespokojeni? — Jakýsi epilog k polemice o pětiletce —

Tabulková politika — Gründerství

Půjčovna knih „MÍR“ Praha II, Vladislavova 2. Palác Báňské a hutní

NEJNOVĚJŠÍ ČESKÁ LITERATURA, JAKOŽ I NĚMECKÁ,
ANGLICKÁ A FRANCOUZSKÁ.

Odborný ženský lékař **Dr. Vepřovský,**
Praha II., Václavské n. 67. Ord. od 2—5. Telefon č. 268-36

Bankovní dům
PETSCHEK A SPOL.

Praha II, Bredovská 18
Adresa telegramů Petschekomp

Prázdninové kursy francouzštiny

Institut de Touraine à Tours (Indre-et-Loire) — Čechoslováci 30% slevy — Účastníci ve věku 16–25 let 50% slevy na francouzských drahách — Slevy na drahách československých a německých pro středoškolské a vysokoškolské studenty

Zprávy: prof. V. ČÍŽEK, Praha XVIII, Ořechovka 284

Cestovní kufry a brašny,
aktovky, moderní dámské
kabelky nejlevněji u firmy

OLGA FALLADOVÁ

Král. Vinohrady, Anglická 2

Založeno r. 1889

Telefon 344-78

**chystáte
na
se**

V jedinečných

causeriích Karla Čapka najdete

nejen literární požitek, ale i poučení

Anglické listy. Pro větší názornost provázené obrázky autorovými. Stran 140. Brož. Kč 20^{.-}, váz. Kč 35^{.-}. Vydání na hollandu Kč 50^{.-}.

Italské listy. Stran 96. Brož. Kč 12^{.-}, váz. Kč 27^{.-}. Vydání na hollandu Kč 30^{.-}.

Výlet do Španěli. Osvětlený obrázky autorovými. Stran 188. Brož. Kč 28^{.-}, váz. Kč 43^{.-}. Vydání na hollandu Kč 66^{.-}.

Obrázky z Holandska. S obrázky autorovými. Stran 92. Brož. Kč 12^{.-}, váz. Kč 27^{.-}. Vydání na hollandu Kč 24^{.-}.

Dostanete u všech knihkupců a u fy:

**FR. BOROVÝ, NAKLADATELSTVÍ
PRAHA II., NÁRODNÍ TR. 18**

N A B Í D K Y A P O P T Á V K Y

Poplatek za jednu noticku zaslaný současně ve známkách obnáší Kč 10.—, služby a práce Kč 5.—

Lékaři, pozor! Prodám za pouhých Kč 3.200.— úplně neporušené dílo:

Halban-Seits: Biologie u. Pathologie des Weibes 1930—1931, 8 dílů v krám-

ské ceně 8.200 Kč. Nabídky do adm. t. l. pod čís. 123. U Flory volné byty

(pokoj, kuchyň i jednotlivé) nezařízené pronajme. K doptání: Praha XI.,

Sudoměřická 11. Prodám bibl. bezv. výt. A. S. Puškina. Car Nikita, na

offsetovém papíře. Značka „Knihomil“, do adm. t. l. pod č. 124.

DOPISY URČENÉ PRO TUTO RUBRIKU OZNAČUJTE: NABÍDKY A POPTÁVKY A ČÍSLO INSERTU

OBSAH 20. ČÍSLA PŘÍTOMNOSTI: RUDOLF PROCHÁZKA: Francouzské volby přišly pozdě. — JAN J. LAICHTER: Obrana potlučených. — JIRÍ HEJDA: Inflací se krize nerozřeší. — RICHARD WEINER: Něco z historie francouzské avantgardy. — Prof. dr. A. OSTRČIL: Problém rakoviny. — -fp-: Vůdce nás opouští. — Filmový kontingent a monopol Innemann. — Podkop pod spolupráci na Slovensku. — Boj o Jednotu soukromých úředníků neskončil. — Stroje a člověk.

Přítomnost

za redakci
odpovídá **Ferd. Peroutka**

nezávislý týdeník

vychází ve středu v nakladatelství

FR. BOROVÝ V PRAZE II., NÁRODNÍ TR. 18
Telefon číslo 390-51 až 54 — Účet poštovní spořitelny číslo 35.622
PŘEDPLATNÉ NA ROK Kč 100.—, NA PŮL ROKU Kč 50.—,
NA ČTVRT ROKU Kč 25.—, JEDNOTLIVÁ ČÍSLA Kč 2.—
Užívání nov. známek povoleno řed. pošt. a tel. v Praze č. 13301-24-VI z 10/1 1924
KNIHTISKÁRNA ORBIS, PRAHA XII., FOCHOVA TR. 62

Dnešní německá psychologie

Der Mensch ist ein Raubtier!

Osvald Spengler vydal novou knihu. Jmenuje se „Der Mensch und die Technik“ a byla v celém Německu očekávána s neobyčejným zájmem, protože Osvald Spengler po vydání svého „Untergang des Abendlandes“ se docela schopenhauerovsky uzavřel, a všechno, co od té doby psal, mělo v podtitulu nebo v úvodu vyznačeno něco jako „... diese Schrift ist aus Aufzeichnungen hervorgestanden, die für den ‚Untergang des Abendlandes‘ bestimmt, teilweise sogar der Keim waren...“ nebo „... Beiträge zu meiner Philosophie, die in dem ‚Untergang...‘ atd. Ale o tohle všechno pesimismem beztak přesyceným Němcům již příliš nešlo. Dobře: jde na nás Untergang, dozvěděli jsme se proč — teď však chceme vědět, co dělat, aby nepřišel!

Tím očekáváním jest ovšem už také plně vysvětleno zklamání, které z velmi mnoha posudků tu nesměle, tu otevřeněji je slyšet, protože nová znamenitě psaná a pro Spenglera nanejvýše charakteristická kniha neříká nám v celém obsahu dohromady nic jiného než: „Už je to tak, jak jsem to řekl. Kultura zašla a civilizace provádí, co jen dovede, aby ‚Untergang‘ i v ostatních kladech lidského počínání co možná prospíchal. Der Mensch ist ein Raubtier!“

Není nesporně příhodnější půdy pro pesimistické úvahy nad dnešní Německo. Život posledních německých let také v mnohém případě dokázal různé stránky toho, co Spengler tak nemilosrdně shrnuje v definici o lidské dravosti, ale buďž dáno za pravdu Spenglerovým kritikům aspoň v tom, že jakékoliv charakterisování dnešního německého neutěšeného stavu, které se ani nepokouší najít cestu ven (ale skoro sadisticky říká: vidíte, já jsem to povídal!) — takové charakterisování má velmi malou pozitivní hodnotu pro to, po čem dnes Němci prahnou, a za druhé sklíčuje sklíčené a to už tu dnes opravdu může spíš uškodit než prospět. Rozhodně by letos Němci na Spenglera byli dost a dost vzpomínali, i kdyby s tímhle dalším hřebíkem do rakve nebyl přišel.

Co bude?

Ein Raubtier? Německo je v pravém slova smyslu hospodářsky na hromadě. Raubtiere (když už jim Spengler tak chce říkat) byli lidé, kteří z evropským hospodářstvím tak daleko připravili. Ale dnešní Němci? Bída vede k rozrpučené zatvrzelosti, hlad k zoufalství. Život je den ze dne surovější, politika od bezradnosti jde k bezhlavosti a — k fanatismu.

Komunistická strana, která ještě do nedávna skoro samojediná měla na sensační politické násilnosti v Německu autorské právo, je dnes až nápadná ve své zakřiknutosti. Za to strana, která z německé nespokojenosti a z hospodářské krise vyrostla, strana Hitlerova, nalezla v tomto způsobu zřejmě velmi oblíbený systém k splňování svého programu. K charakteristice chybí už jen připomenouti, že tahle strana zde

má teď většinu a že tedy z vůle národa bude vládnout. Jak? To je otázka!

S kamarilou? S těžkým průmyslem? Dojde již nyní k „prozatímní“ diktatuře, aby se Hitler oddálil nebo snad aby si lidé už na jeho způsoby začali zvykat? Je zřejmo, že Hitlerova většina v národním shromáždění jest nejen důkazem bezradné zneklidněnosti této většiny národa, ale zároveň také důvodem, aby ani ostatním německým stranám klidu po volbách nepřišlo.

Komunisté se sociálními demokraty svolávají schůze: „Wie wir gemeinsam den Faschismus bekämpfen?“ Resoluce: bídu odstraníme a Německo hospodářsky znovu vybudujeme tím, že potřebe šovinismus! Potlesk: Nacionalisté otvírají výstavy „Der Weltkrieg“ a „Das Kulturideal“ (jak tohle jde dohromady?) a zde, jakož i na četných schůzích a debaticích večerech rokují. Výsledek: bídu odstraníme a Německo hospodářsky znovu vybudujeme tím, že odstraníme marxismus a antimilitarismus! Potlesk.

V bídě se nejlépe daří demagogii.

Když po tom nedávném bojovném hitlerovském incidentu v berlínském národním shromáždění pět hlavních účastníků předstoupilo před soud a mělo se zodpovídati, proč napřed sami a potom za pomoci dalších dvaceti přepadli socialistického žurnalistu, který se děl docela sám v parlamentní restauraci, tu pronesl jejich obhájce v obhajovací řeči též tuto větu: „... es sind doch echt deutsche Menschen mit ganz besonderem Sauberkeitsgefühl!“ — a soudní auditorium propuklo v upřímný potlesk. Ale obhájce dobře věděl, že po téhle větě bude auditorium tleskat, poněvadž viděl v jeho řadách „echt deutsche Menschen“, německé masy, která je už dnes tak daleko, že žádný čin jí nemůže být dost neurvalý, aby v něm neviděla radikální krok k zvrácení současného pořádku, který její nervy napíná už přes deset let. Wir wollen abrechnen! Řečník-politik, který si nepřeje zúčtovat (s válkou, se Židy, s nacionalisty, se socialisty — každý s něčím jiným), ten nenalézá pochopení. Poněvadž však chce účtovat každý po svém a za každou cenu, vede to ovšem k incidentům. Hlavní z těch útočníků v parlamentě nebyli starší třicetitří let až na jediného, a to byl Georg Strasser, organisátor celé té scény — o němž se už docela vážně mluvilo, jako o příštím pruském ministerském předsedovi.

Nikdo, kdo Němce zná, jistě nepochybuje, že to nejsou důvody nepatrné, které vždy disciplinované a cílevědomé Prusy dovedly až k dnešní organisované bezhlavosti, která je všechno spíš než cílevědomá a vrcholem nedisciplinovanosti k tomu. Znameníť žurnalista Wilhelm Kries v „Politik ohne Adel“ píše:

„Wenn man sagt, dass der deutschen Politik der Nachkriegszeit Würde und Adel fehlen, so trifft dieser Ausdruck wohl das Rechte. Wir haben Parteipolitik in den verschiedensten Ausgaben, aber es handelt sich ja gar nicht darum, wer Recht hat oder Recht behält, es geht darum, wer im Rechte ist.“

Es bleibt z. B. eine nationale Katastrophe, dass wir bis heute noch keine Lösung des Streites um die Ursprünge der Revolution gefunden haben — der November 1918 ist heute lebendiger denn je.“

Od roku 1918, totiž až do současné doby přibývá Němcům starostí. Ne snad tak, že by jednu odbyli a za ní přišla druhá, ale všechny ty problémy, které se od světové války vyrojily, zůstaly dodnes otevřenými ranami. Citovaná Kriesova slova o listopadové revoluci jsou bohužel až příliš pravdivá a všech těch necelých čtrnáct let od převratu tvoří německou současnost. Sotva bychom se vžili do duševního stavu dnešního průměrného německého člověka, kdybychom aspoň vnitřní politiku této nejnovější doby stručně nepřehlédli.

Proč socialism nezvítězil.

Když německá sociální demokracie prosadila v roce 1918 svůj „Verzichtsfrieden“ (mír za každou cenu), bylo na ní, aby se ujala osudů poraženého státu. Je socialismus jen instinkt nebo systém? Je socialismus cíl lidského snažení či jenom požadavek jediné třídy? To všechno a mnoho jiného se teď mělo velkoryse projevit. Dosud jen „Geist, der stets verneint“ — měl nyní najednou přinést „die faustische Erlösung“ toho, čemu tu říkají Preussentum a co světovou válkou utrpělo porážkou největší ze všech.

V celých německých dějinách by k tomu však těžko našel chvíle nevhodnější.

Deprese prohrané války, vracející se miliony (znehlučených či zas naděje plných) s pole — kdo a kde jim měl dát práci a místo v té nové soustavě, která ještě zdaleka nenabyla forem organisovaných, neřku-li organisujících — to všecko naprosto netvořilo vhodné prostředí pro zavádění nového společenského řádu. K tomu si třeba přimyslet, že socialistům chyběla vůdčí osobnost, která by měla strhující význam i pro ostatní Němce (nesocialisty) a že mimo to ještě samozřejmě prodělávali tehdy těžkosti lidí, kteří velmi bedlivě prostudovanou teorii mají najednou uváděti v praxi. Místo z přirozené nutnosti vytvořil se tu z čistě teoretických násilností nedokonalý útvar republiky rad vojáků a dělníků, který selhával na každém kroku na lidské nepoctivosti, na nedostatku iniciativy u funkcionářů, navyklých vojákému automatu pruské byrokracie a konečně na osobním zneužívání neočekávaně nabyté moci i na rabijáctví lidí válkou zdivočelých. A tak se tedy „socialistický“ stát nešťastným způsobem, v nešťastnou dobu prakticky Němcům po prvé představil.

Nezávislí socialisté a odštěpenci, z jejichž organizace „Spartakistů“ se vyvinula pozdější komunistická strana, sami od něho velice brzy odpadli a sociálním demokratům zůstala tak už jen nevděčná úloha, dovést tento ve zmatcích stvořený a mizerně organisovaný státní útvar až k demokratickému národnímu shromáždění výmarskému, kde se projevilo, že občanské strany už mají dohromady tolik mandátů, že nyní — ve chvíli první konsolidace, kdyby snad konečně s úspěchem mohl začít pracovat — socialistický popřevratový experiment byl již také pohřben. Sociální demokracie, jako nejsilnější strana, zůstala i nadále v čele vlády. Nedůvěra k ní tím rostla, poněvadž nesla ovšem tak spolupovědnost za všechny události, které se teď v Německu rychle střídaly. Lidé si tu totiž zpravidla neuvědomovali, že důsledky války, které museli prožívat v nejrůznějších

formách, jsou spíše ovocem jejich dřívějších vládců, jichž se teď tak neprozřetelně mimoděk zastávali proti straně, jež vzala na sebe nepopulární úlohu aspoň zmírňovat rány, jichž nebylo lze odvrátit.

Inflace.

V roce 1921 133 tiskárny se 17.083 stroji a plných 30 továren na papír pracovalo v Německu na výrobě bankovek. 2000 úředníků tu bylo zaměstnáno jen kontrolou vydávaných peněz. Začátkem 1922 už to nestačilo. Obce a průmyslové podniky vydávaly „Notgeld“ a tak se došlo až k tomu ideálnímu stavu, tak žádoucímu v dobách kvetoucí alchymie, že si podnikatelé platili své dluhy penězi ve vlastní dílně zhotovenými. To byl již vrchol hospodářské anarchie, cena peněz klesala denně o 50 procent — a když konečně se podařilo inflaci zarazit novým zhodnocením, lidé ještě včera průměrně zámožní byli teď ožebračení nadobro. Byla-li v Československu inflace zadržena v tom stadiu, že 1 Kč rovná se dnes přibližně jedné devítině staré koruny předválečné, nedařilo se ve skutečnosti našim lidem o mnoho lépe. Ale ten poměrně nepatrný zbytek předválečných úspor, který jim v hodnotě zůstal, aby zabránil naprostému duševnímu zhroucení, které nastalo po inflaci v Německu. Bylo neodpovědné domnívat se, že lidé, kteří mají už jen málo, nemají již co ztratit. Právě v tom posledním stadiu inflace, jehož naši lidé zůstali ušetření a kde šlo o to poslední málo, které zbylo — právě tu teprve nastala ta naprostá psychická deprese, z níž se ještě dávno a zdaleka Němci dodnes nevyhléčili.

Do doby inflace však už také spadá čím dále tím aktuálnější nejdůležitější otázka moderní německé politiky zahraniční, o t á z k a r e p a r a č n í. Není náhodou, že k prvním bouřlivým nepokojům v novém republikánském parlamentě tu došlo v roce 1924 při jednání o Dawesově plánu. Ale do tohoto reparačního problému, který také dodnes nikdy a nikde nemůže býti Němcům dosti věcně podán, aby nerozohnil beztak již příliš horké hlavy, do této starosti německého vyrovnání se se světem a s vojákou minulostí, tu ještě ke všemu zasáhla neočekávaně těžce další rána, tentokrát zas v politice vnitřní; statistický oblouk totiž, který i sám o sobě by stačil k docela mimořádným starostem.

Chaos.

V roce 1926 bylo v Německu 18½% nezaměstnaných dělníků úředně zanesených, v roce 1928 jich bylo o něco méně — někde dokonce jen 8½% — v dubnu 1932 však jich bylo 41%, a ta křivka stoupá!

I když se zde dnes každá jednotlivá politická strana tváří jako zosobněný samum proti tomu vířící, necítíme nic, co by se jarním vánkem dalo nazvat, a co by jejich zarputilou činností od bezradného štvání proti stejně bezradnému politickému soupeři mohlo nějak odvrátit aspoň k chvílce klidu, tak naprosto nezbytného pro jakoukoli konsolidaci. Za dnešního stavu mohou Němci skoro s určitostí očekávat, že dostane-li se německé hospodářství z této neutěšené situace v dohledné době přece jenom ven, že to nebude nic jiného než nové provisorium. Nehledíc k tomu, že ani tuto polovičatou útěchu, že se totiž národní hospodářství hodlá vyvíjet vlnovitě, nemáme nikde zaručenou, mají i jinak Němci dost důvodů, aby už konečně byli syti zrádného *laissez faire* et

laisser passer, jímž („nechávejíce věcem přirozený vývoj“) do nedávna jejich „vůdcové“ nahrazovali neschopnost řídit poměry v zemi, která si od začátku války ještě skutečně neoddechla.

S dnešním německým hospodářství za současné politické situace si vůbec nikdo neví rady, ať už to přiznává nebo ať dělá, že to dovede. Ale uvážíme-li k tomu, že dnes zde již má tolik lidí citelný nedostatek, že každá otázka (hecht jakéhokoliv rázu) tu konečně vždycky zas na problému hospodářském uvízne, tu jsme tedy u zásadního důvodu, proč Němci dnes tak příliš snadno ztrácejí rozvahu a klid i chuť do nové výstavby státu již od války v mlze nouzových a prozatímních prací zmítaného. Necítí k tomu prostě dosud pevné pudy pod nohama.

Jest ovšem velmi málo pravděpodobné, že ji naleznou v rozehvění zoufalosti, která skoro denně v některém koutě Německa vyústí v nesmyslnou politickou vraždu, jichž nepřetržitá řada budí protivný dojem, jako by drobná válka nepřestávala jítřití beztoho často až k zaslepenosti vydrážděné německé kraje.

Soumrak německého socialismu.

Po Hitlerově volebním vítězství mnozí tvrdili, že Němci přestali věřit v socialismus. Vypadá to skutečně jako paradox, když v době rostoucí nezaměstnanosti socialistické strany zde ztrácejí členy a voliče. Což právě ti nezaměstnaní necítí nejbezprostředněji potřebu reformy hospodářského řádu v intencích socialistických? Jenže zrovna v tomto bodě se ukazuje docela jasně jeden bolavý nesoulad stranické teorie s praxí. Nezaměstnaní totiž myslí daleko méně na to, co je v ideálním socialistickém státě snad čeká, než na poněkud šedivější skutečnost, že v době, kdy socialisty volili, nemají právě co jíst. Bojovat a čekat! O hladu se těžko bojuje a čeká.

Nelze ovšem popřít, že pro stranu je zase daleko snazší a lákavější, vykládati svým lidem o ideálech, „k nimž nezadržitelně spějeme“, než udělati k nim krůček. Hitler od samých počátků své strany měl nerušenou možnost malovat „das dritte Reich“, kdežto němečtí sociální demokraté svou nesmlouvavě pozitivní politikou si připravili nejhorší situaci ze všech evropských politických stran. Nic divného ovšem, ztrácejí-li v tomto nerovném boji — ale což komunisté? Ti přece měli docela stejnou možnost (jako Hitler) agitovati zase svými ideály. Ale ti ztrácejí ještě víc!

Jak jsme již naznačili, třeba začátky této nedůvěry hledati v samé německé revoluci. Oba radikální politické směry však tu budují své programy i svou agitaci na tvrzení, že se revoluce nepovedla, a že tedy už to, co z ní vzešlo, nemohlo dáti základ silného státu. Sborník „Preussetum und Sozialismus“ na př. srovnává s revolucí francouzskou: „Francouzská revoluce byla revolucí národní, kdežto naše uvázla v zmatech a sobectví politických stran, poněvadž u nás zájem národa nebyl ztotožněn se zájmem revoluce (jak tomu bylo ve Francii), ale jen zájem třídy“. Ten sborník vyšel v roce 1919 a už od té doby roste počet zmatených, kteří se domnívají, že Němci revoluci prohráli válku — a kdo chtěl Verzichtsfrieden? Socialisté. Kde měli Spartakisté v revoluci své hlavní město? Moskvu.

Řekli-li jsme, že oba radikální německé politické směry upírají revoluci, jež získala republiku, obro-

zující význam, tu tedy nutno připomenouti ještě, že jedni z nich tvrdí, že by nebylo krise, kdyby nebylo bývalo revoluce, kdežto druzí jsou přesvědčeni, že by nebylo krise, kdyby se byla revoluce do důsledků provedla a ne přerušila.

Jako typ průměrného Francouze je měšťan (bourgeois), tak typ předpřevratového Prusa byl voják a dnes jest dělník. Vidíme-li ve všech politických stranách v Německu tu Reichsbanner, tu zas Stalhelm, zde Rotfrontkämpfer, tam Schutzstaffel a Schutzabteilung či Eiserner Front, všechny s prapory, šaržemi, přehlídkami a pochodováním — tu poznáváme, jak i strany dokonce agitačně tohoto přechodu k novému typu využily. Dělník (ať už v továrně či v kanceláři nebo na poli) má býti zosobněním onoho vrozeného německého smyslu pro povinnosti i jejich touhy do-
bývat a býti první. A ti že přestali věřit v socialismus?

Tak nadobro ztracených věřících jest tu dnes daleko méně než těch, kteří ztratili víru právě jen v německé části druhé i třetí internacionály, které už od listopadu 1918 zde vlastně nesvedly nic, než tápání v tmách. A náleží již k přímo tragické politické konstelaci dnešního Německa, že tito zklamaní Němci, hledající svůj německý národní socialismus, naleznou v jeho čele Hitlera.

A německý těžký průmysl? Ten svoji účast mezi novými pány Německa s tak nápadným spěchem zdůrazňuje nejen proto, že má radost ze zdánlivě definitivního zažehnutí „socialistického nebezpečí“, ale též z toho důvodu, že spojenectví s Hitlerem jest pro něj nejbezpečnější obranou proti tomu, aby mu v tomto „národně socialistickém spolupracovníku“ nevyrostlo nebezpečí nové. Adolf Hitler se totiž může pochlubit, že vedle jiných, z různých důvodů nespokojených, ovládá dnes i německý Lumpenproletariat, který (jak se zdá) — stane-li se zvěstovatelem jejich vůle Hitler — bude dokonce tancovat i podle přání průmyslových kapitalistů či generálů, nedbaje, že proti nim ještě nedávno tak odhodlaně bouřil! A dokud Hitler (za tuto, pro něj tak nepatrnou, oběť) bude moci své straně zachovat přízeň posledních několik, kteří dnes v Německu mají ještě takové jmění, že z něho mohou dávat, dotud se lze sotva nadíti, že bude komandovati jinak.

Můžeme se za tohoto stavu domnívati, že se v dohledné době podaří německým socialistům naléztí důvěru svých ztracených?

Nelze si vůbec představit zmatenějšího politického zoufalství nad myšlenkové rozpoložení komunisty, který jde volit Hitlera, a při tom si myslí: „Má-li se to rozsypat, ať se to rozsype rychleji. Po Hitlerovi přijdeme my!“

Nikdy se v Prusku ještě tolik nehorovalo o Bismarckovi nebo dokonce o Bedřichu Velikém, jehož obraz na žádné z Hugenbergových schůzí v desatero vydáních nechybí. Tak, jak to však dělají, neznamená to ovšem zas nic jiného, než útek před současností. Historické vzory jsou krásná a užitečná věc. Buhužel že každá historická událost děje ve svém prostředí jen jednou, takže se dá špatně kopírovat. Tohle učení se politice z dějepisu nám připadá, jako by se někdo chtěl naučit výstavbě moderní lokomotivy tím, že sleduje historický vývoj parostroje a pochvaluje si pana Stephensohna. Ne nadarmo si němečtí politikové

vzájemně vyčítají, že provádějí politiku iluzionismu, němečtí občané jsou tu však přesto neuskutečňovanými obrazy denně přesycování, a protože jdou od zklamání k zklamání, zbývají jim čím dál tím nižší politické cíle. Wir wollen abrechnen! Ale co potom?

Je těžko říci, kam až tato anabase politického svědomí zde dospěje. Německu není dnes ničeho více třeba, než strážlivého smyslu pro skutečnost a především méně stranického boje, který je k rozeznání opravdového politického činu zbavuje i poslední trošky klidu, jež mu v jeho hospodářských nesnázích ještě zbývá.

O. Weisl.

p o z n á m k y

Tajný problém: platy státních zaměstnanců

Státní zaměstnanci, kterým jest stále slyšeti takové a onaké pověsti, mají před sebou vládu jako sfingu, která otáčí vydati výrok o jejich osudu. Kdyby si státní zaměstnanec zašel ke kartárce, aby mu vyložila, co se stane letos s jeho platem, měl by stejnou šanci dozvědět se pravdu, jako když ji shání v parlamentě nebo u vládních dveří. Příčina není jen v tom, že naše politické kruhy jsou neblaze zamilovány do představy taktiky (při čemž vrcholem taktického umění se jim obyčejně zdá uřezávatí psovi ocas po kouskách nebo dva měsíce slavnostně prohlašovati něco jiného, než se potom stane), nýbrž také v tom, že vláda a parlament pravdu o státních úřednících ještě neznají, čili že se ještě nedohodli a nerozhodli. Poněvadž soudíme, že státní zaměstnanci mají v té věci právo na informace, řekneme, co víme. Ministr financí zdá se kolísati mezi stanoviskem, že snížení platů bude třeba projednatí už v červnu, a mezi stanoviskem, že se snad obejde i bez toho. Finanční plán na př., který v minulých dnech prošel novinami a který by prý stačil krýtí všechny potřeby státní pokladny, neuvádí snížení platů mezi prostředky, jichž chce použítí. Ministr financí je těžce zkoušený muž v této době, a nikdy neví, s které strany může přijít pohroma, která povalí všechny jeho výpočty; je také v hledání příjmů vázán na souhlas stran, a tak, pokud se týká platů státních zaměstnanců, bylo by snad i nespravedливо žádati na něm, aby ze sebe vydal určitější zvuk, než je geometrický průměr mezi slovy: snad, možná, sotva. Konec konců budou to ovšem politické strany, nikoliv odborný finanční ministr, jež o platech státních zaměstnanců rozhodnou. Záleží na nich, které dveře k příjmům budou ochotny otevřítí; u některých dveří sedí zatím občanské strany jako Cerberové a hrozně kouří očima, aby každého odstrašili.

Jsou pak mezi stranami v té věci dva hlavní směry s jedním směrem vedlejším. Snížení platů státních zaměstnanců líbilo by se nejvíce agrárníkům; lze přímo říci, že je přivolávají; nemají v té vrstvě tolik voličů, aby to stálo za řeč, a jejich lid na venkově nikdy nepřispíval s nadšením daněmi na platy administrativě. Když platy byly sníženy, bylo by možno dokonce říci svým: hle, to jsme pro vás udělali, toto břemeno jsme vám ulehčili. Že by takové opatření mohlo kruté ublížit některým jiným koaličním stranám, to ovšem agrárníky neodstrašuje; dokonce je to snad láká, neboť, jak se politika dělá, boule na cizí hlavě je pořád ještě nejpříjemnější pohled pro naše státníky druhého a třetího řádu. Vystupuje tedy agrární strana jako hlavní propagátor myšlenky. Potom jest jakýsi střed, který jsme vpředu nazvali směrem vedlejším, pokud je ovšem směrem nedostatek určitosti v nějaké otázce. Sem patří lidovci na základě své známé vlastnosti míti zřídka o nějaké věci přesný názor a rozhodovati se teprve podle toho, jak se utváří poměry. Do boje lidová strana za tuto věc nepůjde. K tomu středu patří dle všeho také sociální demokraté, kteří nepokládají státní zaměstnance za svůj hlavní voličský kádr a kteří by, jak se zdá, bohužel viděli raději snížení jejich platů, než daň z piva, zirájce hlavně na své pivovarské dělníky. Ačkoliv tento střed se dosud nerozhodl, bude na něm záležeti, jak věc dopadne. Jeho rozhodnutí utvoří v koalici většinu pro to nebo pro ono řešení. Druhý hlavní směr tvoří ony strany, které nejvíce bývají voleny státními zaměstnanci a pro něž by taková operace byla politickou pohromou: národní demokraté a národní socialisté. Těmto stranám jde celá věc

politicky tak na kůži, že by mohly položit na váhu i otázku své účasti ve vládě.

Taková jest politická mapa v tomto případě. Promlouváme o problému bez ohledu na zájmy stran, z nichž se žádnou nejsme oddáni. O významu státních zaměstnanců po konsumní stránce promluvíme jsme dosti obšírně nedávno; jde o platy, které jsou skoro do sta procent zkonsumovány, tedy o peníze, jež ihned se stěhují do rukou jiných vrstev. Zmenšením platů státních zaměstnanců zmenšil by se i výdělek láteřického sedláka a živnostníka i láteřili by zase. Jsme proti snižování těchto platů tedy už proto, že je nám každá myšlenka na oslabování konsumu protivná. Politicky pak bylo by snížení platů státních zaměstnanců přímo nebezpečím za této situace. Znamenalo by posílení komunismu a fašismu na místech, kde si toho můžeme nejméně přát: ve státní správě. S tím se nesmí jednat lehkomyšlně, a jestliže někdo stavovskou nechuť nebo stavovský předsudek stává nad státní rasonu, mají se vyskytnouti odpovědní lidé, kteří ho poučí. Nemáme extrémním živlům prokazovat ještě tu laskavost, že sami vneseme nepokoj do administrativy. Že by to byl následek snížení platů, to možno očekávati s jistotou. Dosud klidná administrativní tvorba pevnou páteř státní v těchto vratkých dobách; jestliže i ji popudíme proti systému, sotva můžeme očekávat dobré následky.

Jsou ovšem i jisté neustranné autority, které tu a tam, většinou mezi čtyřma očima, agituji pro tento riskantní způsob vývoje. Těmto autoritám schází politický bystrozrak. Doufají, že bude možno ignorovat politické důsledky, nebo mají za to, že politická stránka věci je nemusí zajímat. Dovolávají se hospodářských zákonů. Máme hospodářské zákony ve vši účte, ale máme také dojem, že bývají širší, než se vykládá. Hospodářský zákon zajisté praví, že musí býti opatřeny peníze, které stát chybějí na plnění jeho úkolů. Hospodářský zákon však nepraví, že se tak musí státi na př. jen snížením platů státních zaměstnanců. Zejména pak nepraví žádný hospodářský zákon, že musíme snížit platy státním zaměstnancům, abychom za ty peníze založili zemědělské úvěry. Neboť situace je taková, že, kdybychom se nezabývali myšlenkou zemědělských úvěrů, nemusili bychom se asi zabývatí ani myšlenkou snižování platů. Kdybychom pak byli tak stráničtí, že bychom zároveň státním zaměstnancům snížili platy a zřídili zemědělské úvěry, bylo by jasno, za čí peníze se tak děje, a to by mnohým byla právem myšlenka málo snesitelná, zejména když se jedná o to, aby tyto úvěry šly také ve prospěch velkostatkářů. Tu tedy o hospodářské zákony nejde, nýbrž o zcela obyčejný boj stavů, a za leckterým t. zv. vědeckým přesvědčením skrývá se pohodlnost, která hledá státní příjmy a úspory jen v linii nejménšího odporu, za niž jsou ode dávna pokládáni státní zaměstnanci. Daleko více také než nějaký hospodářský zákon zakazuje hledati příjmy na př. v dávce z kapitálu právě vůle majitelů kapitálu, která se má za silnější a potutelnější než vůle zřízenců a úředníků.

Kdyby už tedy někdo chtěl mluvit o snížení platů administrativy, musil by nejdříve prokázati, že ho ani zdaleka nenapadá mysliti na zemědělské úvěry. Je přirozeno, že za takové podmínky by musili zmknouti všichni agrární propagátoři snižování.

V celku dovolujeme si mysliti, že k snižování platů nedojde. Není to ovšem více než dohad, poněvadž jistota o tom nepanuje ani ve vládě. Ale věříme, že sil, které se proti tomu postaví, bude nakonec více, a že onen méně interesovaný a nerozhodný střed dá se vésti moudrým pomyšlením na zlé politické důsledky.

—fp—

Jsou jenom mladí nespokojeni?

V nejrůznějších listech mládeže setkáváme se s více nebo méně otevřenými projevy nespokojenosti; je namířena z velké části proti politické praxi politických stran, v nichž je mládež organizována. Tato nespokojenost mladých žádá, aby starší generace pomalu se chystala k odchodu z veřejného života. Situace vypadá tak, že mladí jsou nespokojeni, že starí drží křečovitě status quo, s nímž jsou spokojeni. Situace není však taková! Mají-li mladí ještě celou řadu svých důvodů k nespokojenosti, není tím daleko řečeno, že starí jsou spokojeni. Linie, která dělí spokojence od nespokojenců neztotožňuje se vždy s linií, která dělí mladé od starých, lze-li vůbec vésti přesně takovou dělicí linií, která by nám jednoho dne řekla, že věra ještě jsme byli mladí a že se zítřkem počnámé svoje stáří. Jsou i frakce, kde mladí jsou spokojeni a starí nespokojeni. Takovým příkladem je strana komunistická! Tam se přeje mládeži. Té se líbí ono buňkaření, romantika illegality, podzemí, kterého není, výstupy se strážníky. To dovede uspokojit komunistickou mládež, ne však staré komunistické

dělníky. Komunistická strana hodně omladila svoje vedení a svou byrokracií. Získala tím? Zvýšila se její průbojnost, aktivity? Ne.

Nejsou nespokojeni jen mladí se starými. Jsou nespokojeni i staří se starými. A také: mladí s mladými. Ve stranách, v redakcích, v institucích, kam dosazují strany své lidi, své exponenty, je dosti mladých lidí. Není to tak dávno, co ještě byli radikální. Vystřízlivěli. Dnešní strany nemají hned tak horlivých vykladačů a obhájců, jako jsou tyto mladí. Neplatí to všeobecně, právě tak jako neplatí všeobecně, že jen mladí jsou nespokojeni. Nespokojenost ve stranách je všeobecná. Rozdíl mezi názory těch, kteří tvoří štáb stran, a mezi názory prostých příslušníků je velký a den ze dne se prohlubuje. To nezakryje hladký průběh schůzí, na kterých mluví význačné osobnosti. Ve stranách by mělo být více odvahy podívat se této nespokojenosti v tvář. Vyporádat se s ní dříve, než bude pozdě. Velkou část straníků dohnala již tato nespokojenost k apatii. Zůstávají ve stranách, ale strana nedostane z nich více, než členský příspěvek. Mluví se o potřebě důvěry. Především politické strany měly by uvažovat o tom, jak zvýšit důvěru svých straníků. Některí jsou nespokojeni s výsledky práce stran. To si strany z největší části dělají samy; vychovávají své straníky k přeocňování síly a možnosti strany, takže straníci jsou zklamáni, když strana po dlouhém jednání přinese domů jen zlomek toho, co slibovala. Svoji agitací pletou na sebe naše strany bíč.

Nejvíce zlé krve ve stranách, nejvíce nespokojenosti však nadělá ono laxní stanovisko vedoucích představitelů stran k námítkám proti některým politikům, které se týkají jejich osobního života a majetkových poměrů. Prostý člověk je tu desorientován; ví, že na mnohých místech je to v nepořádku; ale nechce kvídat těm, proti nimž není námitek. Boli ho ta laxnost, s jakou se strany dívají na tyto chyby a provinění svých vedoucích lidí.

Věci se někdy zdají složitější než jsou. Mluví se o krizi demokracie o krizi parlamentarismu, parlamentu. Stačilo by mnohdy mluvit o krizi poslanců a senátorů. O tom, že značná část poslanců a senátorů není na té úrovni politické a mravní, jakou zdravý parlament vyžaduje. Seberme si tak asi za měsíc obvinění proti některým poslancům, a porovnejme, jak na to reagoval parlament, a vidíme tu krizi! Nejzávažnější obvinění se uvádějí proti poslancům a parlament jako celek na to reaguje daleko méně, než na anekdotu, která putuje po kuloárech. Parlament byl dotčen, kdyby některý jeho funkcionář na nějaké slavnosti nedostal místo, které odpovídá důstojnosti parlamentu. Ale tyž parlament klidně snáší, jak jeho členové se obviňují z věcí, které jsou již zralé pro soud. To vrhá stíny; odtud ta nedůvěra k poslancům, senátorům, kterou odnášejí i slušní členové N. S.

A vnitrostranícké věci dávají snad ještě více důvodů k nespokojenosti. Mladí mají ještě více důvodů k nespokojenosti. Cítí tu celou bezradnost a bezúčelnost, mizerii dnešního stranictví. Nejsou však sami. Není potřebí jen mladých lidí. Jsou potřebí noví lidé. Snad mladí, snad staří. Na letech nezáleží. Záleží na ochotě odporovat tomu, co je zlé. V. G.

Jakýsi epilog k polemice o pětiletku

Je nejasno, dovoluji-li naši komunisté vůbec něco objektivního podotknouti o sovětském Rusku, ale musíme se o to stále pokoušeti.

Z Ruska se za čtvrt roku hlásí již třetí zákon, radikálně měnící poměry v agrární výrobě a v agrárním obchodu, a v „Rudém Právu“ vycházejí tyto zákony pokud možno nekommentovány. Také náš socialistický tisk se tím ku podivu málo zabývá, ač by v těchto událostech mohl najít nejvíce podpory svého stanoviska. Sovětská říše prodělává novou, asi již desátou radikální změnu v agrární politice, a tentokrát je to změna takového druhu, že zemi sověťt, aspoň v zemědělském oboru, ideově vrací do dob před pětiletkou. Stalinův režim po čtyřletém usilování vrací se do stádia, které chtěl definitivně vykořenit. Ani neochotnější komunisti — a jejich ochota je pověstná — to nemůže vyložit jinak než jako ústup. Je to první veřejné zakolísání pětiletky; druhé nepochybně se připravuje, ale nedozrálé dosud tak, aby si vynutilo formulaci zvláštních zákonů. Toto druhé zakolísání, tentokrát na poli průmyslovém, přijde jako následek světové hospodářské krise, jejímž důsledkem se nemůže ani Rusko vyhnouti; zhroutil zahraničních úvěrů nezbytně povede dříve nebo později k veřejnému odtroubení v průmyslové výstavbě země, a k čekání na doby, až mezinárodní úvěr zase bude fungovat. Těch dob si nebude přát Stalin méně než Hoover. Bude tím podán důkaz, do jaké míry pětiletká závisela na zahraniční pomoci.

Obsah nových Stalinových agrárních zákonů jest znám: je to částečný návrat k soukromému vlastnictví na venkově, kapitulace před tím soukromým agrárním podnikáním, které ještě zbylo, omezení státního zabírání obilí a dobytka, volný prodej přebytků na trhu, snížení obrátové daně, státní uznání procesu volného tvoření cen: sedlák smí své produkty prodávat za ceny, jaké vyplývají na trzích ze zákona nabídky a poptávky; úřední ceny se úředně odstraňují. — Dohromady je to opět jedna kapitulace před vesnicí, jakou sovětský režim již několikrát prodělal, ale tentokrát kapitulace obzvláště významná, protože přichází po největším, nejodhodlanějším generálním útoku proti staré vesnici. Nyní se tedy nařizuje spořádaný ústup, a Stalin právě tak musí zastavovat ofensivu, jako to kdysi musil učinit Lenin. Je jisto, že cílem pětiletky nebylo vydávati takovéto zákony; máme přece ve stech knížkách vytištěny oficiální informace o tom, kam pětiletká směřovala: k úplnému zrušení individuálního podnikání na venkově. Nové agrární zákony přinášejí ústup o několik let zpět. Nelze si představit, že sovětský režim by se byl odhodlal k tomuto ústupu před tvářím dychtivého světa bez krajní nutnosti; ví, že každé takové generální zakolísání generální linie nutně přináší úpadek prestiže, který byl sice vedlejším, ale jedním z nejcecnějších produktů pětiletky.

V polemice s p. Guttmanem o pětiletku měli jsme zvláštní kapitolku o poměru mezi teorií a praxí. Pan Guttman mi obyčejně říkal, že teoreticky dokázal, že věci musí se díti tak a tak. Já mu odpovídal, že už mnoho věcí se rozpadlo, o nichž teoreticky bylo co nejvýtečněji dokázáno, že mají držet pohromadě. Není pochyby, že i generální linie pětiletky v agrárních věcech byla nejvýtečněji dokázána. Odkud tedy nyní pojednou takové značné opuštění teorie? Zajisté proto, že se vetřel živel praxe, a že nebylo možno teorii praxi překonat. Je velikým uměním pro muže činů, aby dovedli teorii a praxi udržeti v správném poměru. Vyкроiči-li příliš rázně čistě teoretickým směrem, budou potutelnou skutečností chyceni za šosy a staženi zpět. V Rusku je právě chvíle, kdy se odehrává jedna scéna z tohoto starého děje. Je to dokladem pro tu demokratickou thesi, že i budoucnost musí vyrůst organicky.

Mnozí z našich mladých lidí mají podivnou víru v absolutní moc policejních opatření. Věří, že dosti silnou a brutální policií lze všeho dosíci i ve světě hospodářském a psychologickém. Každý zajisté ví, že v sovětském Rusku má policie takovou moc, jako už v žádné jiné zemi světa a že jí na odhodlanosti neschází. Větší policejní moc si už ani nelze představit. Přes to ani za pomoci této všemohoucí policie nepodařilo se prosadit onu změnu v zemědělské výrobě, jež byla usnesena na kongresu ruské komunistické strany. Nechtě to oni lidé v mladé generaci, jichž se to týká, přijmou jako poučení, aby nevěřili tolik v moc policejní mechanických opatření, a aby se obrátili k smýšlení organičtějšímu.

Lenin řekl před dvanácti lety: „Podstata je v tom, co nám na jaře řekne vesnice.“ Už se ani nezdálo, že by se tak v Rusku ještě mohlo mluvit nebo myslet, a hle, ukázalo se, že táž otázka dosud žije.

—fp—

Tabulková politika

Před sletem se v Praze čistí, opravuje; můžeme býti tomu rádi, že oklikou přes sokolský slet (co by tomu řekli hosté, co by tomu řekli cizinci?) se udělá leccos, na co bychom musili čekat ještě hezky dlouhou chvíli. Ale někteří vlastenci pojali před sletem také úmysl očistit Prahu od německých nápisů. Je jich v Praze několik a nikomu nepřekážejí, leda těm, kteří svůj nacionalismus pojali tak úzce, že jim stačí právě jen na boj proti německým tabulkám a nápisům. Jsou to lidé, kteří se ptají, zjijeme-li ještě v československé republice, dostanou-li náhodou obálku s německým prospektem třídní loterie od některé prodejny. Celý nacionalismus národní demokracie se smrskl téměř na potírání německých nápisů. Kdybychom chtěli být zlomyslní, ukázali bychom, že na př. gen. ředitel Živnobanky nedávno mluvil mezi průmyslníky velmi dobře česky i německy. Akcie Živnobanky jsou také českoněmecké. A přece tu nikdo z národních demokratů neříká: zjijeme ještě v československé republice? — Když se podíváme na druhou stranu, na práci německého šovinismu, vidíme totéž. Jest to souhra dokonalejších hráčů. Každý útok proti německé tabulce si velmi pečlivě zaznamená německý šovinistický tisk. Četba „Národní Politiky“ jest nezbytnou pro redaktory německých nacionálních listů, neboť z ní čerpají celou řadu podnětů k boji o tabulky. Nedávno jedna německá obec hnala při až k nejvyšší instanci, jen aby mohla odstranit tabulku, která se Němcům nelíbila. Cizinci, kteří přijdou do Prahy, velmi málo se budou starat o to, je-li někde nějaký německý nápis. A ten český venkov není in-

fikován nákazou pražské ulice, aby ho dráždila nějaká německá tabulka. Zdá se, že čeští vlastenci chtějí dáti sokolskému sletu velmi špatný rámec: rámec národnostní nesnášenlivosti, rámec malichernosti, která stačí právě tak na to, aby viděla na nejbližší tabulku a aby z ní udělala východisko velké politické akce. Člověk nemusí být Sokolem, aby si uvědomil, že dobré sokolství musí mít na mysli něco vyššího, než toto malicherné škorpení, při němž se musí člověk divit jen tomu, jak málo stačí některým lidem, aby se politicky vybili a vyzili. Tyto tabulkové boje byly nechtuné již před válkou. Dnes, kdy máme trochu vážnější starosti, jest přímo trapné, když celé strany — na př. národní demokracie — i instituce — na př. pražská radnice — chtějí provozovat tuto malichernou „tabulkovou politiku“.

V. G.

Gründerství

vidíme v Praze velmi často a velmi zblízka. Takový je případ paláce PVV. Někdo to zaplatí. Hledá se ten někdo. Tím někým, kdo si má lámat hlavu, jak přišel k tomu, že má dopláct na gründerství jiných, bývá zpravidla stát. Takový je také případ Hasičského domu na Vinohradech. Miliony Kč se smutně ohlížejí po někom, kdo je zaplatí. Stát? Asi. Jiný případ: ledový palác v Praze. Nestavěl se ovšem ledový palác. Něco tak napolo, aby bylo v Praze kluziště, když už není zima a ještě není horko. Do stavby a strojního zařízení se investovalo několik milionů. Strojní zařízení reziví. Stojí. Neví se dnes, kdo vlastně to stavěl, zda PVV, zda nějaké družstvo ad hoc. Stačilo vzít tužku do ruky, aby se vypočítalo, že podnik tak kapitálově zatížený se nemůže ani rentovat, ani udržet. Praha nemá ledový palác. Má jen o jeden typický případ gründerství více. — Na Letné svého času postavili stadion. Aby byl trvanlivý, byl z betonu. Pak přišli vojáci a trhali beton dynamitem. Gründerství jako kus české povahy naší doby?

V. G.

národní hospodář

J. E. Šrom:

Závěrečný rok první pětiletky

II.

Změny v původním plánu.

Právě proto, že se pětiletka zúžuje na tyto dva hlavní problémy, nelze ji považovati za canon nebo za bibli, od jejichž slov a číslic se nesmí ustoupiti. Naopak, během doby, po kterou se provádí, změnila již několikrát své jednotlivé složky a to i základní, provedla dalekosáhlou změnu i pokud se týče hlavních objektů výstavby i pokud se týče směru výstavby jednotlivých velkých celků. Tak na příklad v původním pětiletém plánu nenalezneme vůbec zmínky o Uralско-Kuzněckém metalurgickém kombinátě a dnes vidíme, že tento kombinát je vlastně páteří pětiletky a pomalu se právě v těchto měsících uvádí v činnost. To, co bylo obsaženo v plánu Strumilinově na začátku, někdy v roce 1927 a 1928, bylo již stokrát měněno a doplňováno. Také to, co bylo do dneška vskutku vykonáno, nekryje se s původním plánem. Někde jej přečnívá, někde zase nedosahuje. Tak na příklad organizace kolektivních hospodářství daleko přeskočila všechny plánové předpoklady, kdežto zase řada továren, do nichž je zapotřebí zařízení výhradně z ciziny, stojí a bude státi dlouho nedokončena, poněvadž světová hospodářská krise a pokles světových cen na hlavní druhy zboží sovětského exportu, dříví, obilí, nafta atd. zpřeházela veškeré plánové výpočty sovětské. Ba lze říci, že právě pětiletka ukázala a dokázala, že přes všechnen respekt k plánovitému hospodaření přec jen není možno plánovati všechno a že je řada nejrůznějších lidských činností, nehledíc ani k závislosti na přírodě, kdy jakékoliv plánování může být zvrtnuto čistě náhodnými zjevy.

Pětiletka je tedy pouze všeobecnou směrnicí, ovšem opa-

třenou řadou detailů, které se mění na chodu, za rachotu i hřmotu hospodářského boje, podle okamžité situace a prostředků právě stojících k dispozici. Pětiletka je jak uvnitř státu, tak i na venek, bojovným heslem, její podstata se přeskupuje podle strategické účelnosti. Jí mělo se dosáhnouti v kritické době roku 1928 pacifikace uvnitř, poněvadž činila řadu slibů do budoucna v době opravdu velmi svízelné, ona také je namířena na venek jistou hrozbou s vyrovnáním mezinárodních účtů, až stát zesílí. Dnes je již zřejmo, že na příklad vzrůst hospodářských i politických antagonismů v kapitalistickém světě a zejména světová krise posledních dvou let daly pětiletce docela jiný ráz, než měla původně a že na ni působily více než cokoliv jiného vnitrostátního. Pětiletka vrhla se výhradně na těžký průmysl na úkor lehkého a potravinářského, z lehkého průmyslu zase nepoměrně protežovala průmysl chemický, dala se do organizace sovchozů a kolchozů téměř čtyřikrát rychlejším tempem — všechno to v důsledku světových nesouladů, konfliktů a krísí a z obavy, že základna obrany státu nebude včas hotova.

Amerikanisace v sovětech.

Je ovšem přirozeno, že s vytvářením nové průmyslové základny tak obrovského státu přihlíží se i k účelnosti, praktičnosti, racionálnosti. Proto všechno je dnes ve SSSR nejmodernější, v největších rozměrech, na nejhodnějších místech, s nejlepšími zahraničními silami, které nejen díla staví, nýbrž i učí uváděti do provozu. Amerikanisace v tomto smyslu plně odpovídá dnešnímu sovětskému duchu. Při tom ovšem dosti často se zapomíná, že k moderní továrně náleží také jistý komfort pro ty, kdož v ní budou pracovati. Rozhodně továrny samy jsou dnes daleko lépe vybudovány, než byty pro dělnictvo a úřednictvo.

Číslice o pětiletce.

Abychom aspoň zhruba avšak názorně ilustrovali rozsah pětiletky, uvedeme několik číslic.

Investice během pětiletky měly podle plánu stoupati tak, že od počátečních 10 miliard v prvním roce měly dojiti do 21 miliard rublů v roce posledním, až by bylo dosaženo celkové sumy 78 miliard. Obnos tento však během doby ukázal se nedostatečným a byl nakonec zvýšen téměř na 90 miliard rublů. Poněvadž však během provádění pětiletky bylo přikročeno k svérázné inflaci, je vlastně otázkou, těžkou k zodpovězení, kolik vlastně peněz, v jich stabilní zlaté hodnotě, bylo během pětiletky do lidového hospodářství investováno. Vůbec sovětské ruble jsou velmi špatným měřítkem k zjištění výše investic. Ještě nejspřávnějším by bylo stanovit množství lidské práce, která byla do pětiletky vložena, a podle toho znázorniti světu její rozsah s připočtením ovšem toho množství cizích valut a cizozemských úvěrů, které na výstavbu podle pětiletky byly vynaloženy.

Těmito investicemi mělo být základní bohatství země zvýšeno z původních 70 na 127 miliard rublů, pokud jde o kapitál pevný a z 15 na 35 miliard, pokud jde o kapitál provozní.

Investice z největší části týkaly se nikoliv průmyslu, nýbrž zemědělství a sice obnosem 25 miliard. Na vlastní průmysl bylo proponováno 18 miliard, na dopravu 12, na elektrisaci 4. Pětiletka projektovala, že výrobní kapacita stoupne o 110% v průmyslu a výrobní náklady klesnou o 35%. Výnos polní měl vzrůst o 25%, režie na železnicích klesnouti o 25%, spotřeba paliva na nich klesnouti o 130%, v průmyslu o 30%. Všechny tyto číslice jsou dnes jen jakési všeobecné směrnice, neboť skutečný život udělal přes ně silné škrty. Není dnes přesné statistiky pětiletky, všechny kontrolní cifry sovětské nemají praktické ceny. Vždyť na příklad i objekty, posta-

vené podle plánu, nemají dosud téměř v žádném případě výrobní kapacitu takovou, jaká byla v plánu předpokládána. Obrovské sovětské giganty v průmyslu i zemědělství je třeba teprve učiti výrobě a i když objekt je plně v činnosti, bude trvati ještě celá velká období, nežli se zaběhá tak, aby dal ze sebe všechno, co v plánu bylo načrtnuto. I statistika sebe svědomitější nemůže dnes v SSSR zachytiti tu dynamiku rozvoje stavebního, skutečné práce, skutečného přírůstku nebo úbytku hmot, množství vynaložené energie a tudíž celkový národohospodářský a sociální efekt pětiletky.

Máme-li vylíčiti

stav pětiletky v jejím závěrečném roce,

stačí pro celkovou orientaci, zmíníme-li se o sovětském průmyslu a zemědělství a uvedeme-li si před oči aspoň nejdůležitější její objekty v těchto dvou hlavních odvětvích.

These, komunistickou stranou přijatá a na prvním místě v generální linii fixovaná, že socialismus je uskutečnitelný v jediném státě, vede k sebeisolaci SSSR. Není to novinka v ruském životě. Již Žukovskij, vychovatel Alexandra II., když za únorové revoluce dlel v Paříži, psal odtud, postrašen revolučním myšlením a jednáním francouzským, svému žáku, že nejlépe bude, když Rusko bude obeháno silnou zdí, aby do něho cizí myšlenky nevnikaly. Bolševici tuto thesi provádějí do důsledků a ve všech ohledech. Sebeisolace vede ovšem Rusko sovětské k touze po soběstačnosti a tudíž, vzhledem k zaostalosti Ruska, v první řadě k industrialisaci. Diktátorský režim, který dnes drží stát pevně a i ve vládnoucí straně dovedl získati vrchu, provádí tuto nezbytnou industrialisaci nikoliv podporou a pobízením organického vzrůstu, nýbrž na jedné straně s jistou soustavnou překotností a revoluční nedočkavostí, která je lačna brzkého úspěchu, na druhé straně pak i s revoluční bázlivostí, která se snaží zabezpečiti se před případným svržením i když v daném okamžiku násilí odnikud nehrozí. Přesvědčováním, násilím, agitací a jinými pomocnými prostředky mobilisují se všechny prameny živé i materiální, všechno se usměřňuje silou k jedinému cíli: vytvoření důkladné průmyslové základny dříve, než dolehne nebezpečí bezprostřední.

Dnes jsou vystaveny nebo se nacházejí v závěrečné fázi stavby tyto obrovské podniky, projektované v pětiletce:

Dněprostroj a Dněprokombinát na dolním Dněpru, jižně od Dněpropetrovska. Je to obrovská hydrocentrála, vystavená pod známými přejemi Dněpru, nákladem asi 95 mil. dolarů, výhradně sovětskými inženýry za technické konsultace americko-německé. Kolem této centrály s neobyčejně lacinou energií, která začíná pracovati 1. května 1932, vyrostlo již veliké město a rozsáhlé závody na výrobu aluminia (pro sovětské letectví), zvláště výborné oceli atd. Z dalších elektrocentrál zmínky zasluhují zejména Svirstroj na řece Svirji, nedaleko Leningradu, ZAGES a RionGES v Zakavkazí, elektrárny v Doněcké pánvi a řadě měst povolžských, centrály ve střední Asii. Je jisté, že elektrizační program byl vyplněn docela podle programu a to nejen pokud jde o stavbu elektráren, nýbrž i co do výroby osvětlovacích těles a elektromotorů.

Pokud jde o těžký průmysl, zasluhuje zmínky zejména Urálsko-Kuzněcký kombinát s obrovskými hutěmi, vysokými pecemi a metalurgickými závody v Magnitogorsku na Urále a v Kuzněcku v Sibiři, asi 1800 km východně od Magnitogorska. Náklad na tyto podniky činil přes 500 mil. rublů, první velké pece, největší v Evropě, jsou již uvedeny v činnost. Magnitogorsk bude sám dávat ročně 4 mil. tun litiny, nepoměrně více, než činila veškerá předválečná výroba Ruska. Kolem Magnitogorska vyrostlo město, jež čítá dnes asi 170.000 obyvatel, ač ještě před dvěma roky byla tam pustina. Magnitogorsk pracuje s kuzněckým koksem, vysoké pece

v Kuzněcku s magnitogorskou rudou. Tyto dva objekty, spojené s četnými menšími objekty těžkého průmyslu na Urále, s továrnami na kombinované hospodářské stroje v Čeljabinsku a Novosibirsku, dále s chemickými závody urálskými vytvářejí postupně a plánovitě budoucí hlavní průmyslovou základnu SSSR, strategicky položenou téměř nedostupně.

Litinu dále budou vyráběti nové giganty v Krivom Rogu, Kosogorách a Lipecku, ocel bude dávat Dněprostal a Azovstal, velké stroje pro železárny a doly Uralmašstroj na Urále a Krammašstroj v Doněcké pánvi, turbíny Turbinostroj v Charkově, vesměs objekty, čítající desítky tisíc dělníků. Továrny na hospodářské stroje, na traktory a universální stroje kombinované postavila pětiletka v Rostově na Donu, Charkově, Saratově, ve Stalingradě i Leningradě. Obrovská továrna na auta vstoupila nedávno v činnost v Nižním Novgorodě a v Moskvě. Staví se řada továren-jídelen, to jest podniků při velkých továrnách, které vaří pro veškerého dělnictvo. Dokončen byl naftovod, vedoucí z naftových polí v Grozném na severním Kavkaze do přístavu Tuapse na Černém moři v délce víc než 700 km. Vystaven byl druhý naftovod mezi Baku a Batumem v délce přes 800 km, vypracován byl projekt na naftovod Astrachaň—Moskva. V střední Asii vystavena byla železnice turkestansko-sibiřská, dlouhá přes 1400 km, a řada tratí menších, zejména poblíž hranice afghanské. Přistoupeno byl k obrovským zavodňovacím pracím ve střední Asii, za účelem získání vhodné půdy pro pěstování bavlníků, aby nebylo nutno platiti ročně kolem 40 mil. dolarů do Ameriky za bavlnu pro sovětský textilní průmysl. Pomocí Fordovou zařízena byla továrna v Nižním Novgorodě, jež má dávat 100.000 aut ročně (silnic při tom v SSSR téměř není!), staví se obrovský chemický kombinát v Bobrinách. A tak dále.

Objektů středních a menších je taková řada, že jediné v roce 1931, v rozhodujícím roce pětiletky, jak byl tento rok v SSSR nazýván, mělo býti vystaveno a uvedeno v činnost 518 různých závodů. Přes tento plán ovšem světová krize hospodářská udělala důkladný škrt, takže počítala-li pětiletka vskutku s výrobním efektem všech těchto závodů, musila své předpoklady značně změnit a hluboko snížit.

Program a skutečnost.

Tento velmi složitý a mnohotvárný obraz ovšem není dnes nějakým ladným soukolím, kde jeden zub zapadá do druhého. Spíše naopak ve všem tom panuje značný chaos, nedostatek jednotného ovládní a výrobního souladu. Mnohé z velikých závodů po krátkém rozběhu ještě často zastavují práci, poněvadž jiné závody jim včas nedodají potřebné suroviny, nebo poněvadž dělnictvo ještě neovládlo výrobní proces. Výrobní programy se zpravidla neplní, faktická výroba zůstává daleko za nimi. Tak na příklad v lednu 1932 byl průmyslový plán vyplněn jen z 88%, dopravní jen ze 87%. Proti lednu roku 1931 jeví se sice vzestup, ne však o předpokládaných 37%, nýbrž pouze o 18%. V nynější situaci nejmenší úspěchy má průmysl strojní, poněvadž zásobování kovy je nedostatečné, výroba špatně organizována, kvalita výrobků je špatná. Program dřevařského průmyslu je letos velmi špatně, ba katastrofálně plněn, neboť zpracováno bylo sotva 18% plánovaného množství. Lehký průmysl dokonce vykazuje proti loňsku pokles, ač i zde měl býti vzestup nejméně o 25%. Při tom chyba není v nedostatku surovin, nýbrž spíše v provozu a ve špatné organizaci práce.

V celku měla býti průmyslová výroba v posledním roce pětiletky zvýšena o 37% proti roku 1931. Leč úkol tento je tak obrovský, že je možno předem říci s apodiktickou jistotou na základě zkušeností ze všech let předcházejících, že program splněn nebude. Tím ovšem vlastně celá pětiletka

ocítá se do jisté míry ve vzduchu. Ale právě proto, že pětiletka není žádný neměnitelný canon, nýbrž spíše jen ukazatel celkového směru, není možno dělati z okolnosti, že plán nebyl vykonán do písmene, vývod, jako by pětiletka ztroskotala. Ovšem efekt její nebude tak velký, jak bylo očekáváno, ale přec jen sovětský život do jisté míry povznese a vnese do něho mnohem více metodičnosti a souměrnosti, než bylo dříve, kdy zemědělství, při tom hezky zaostalé, nepoměrně kvantitativně vyčnívalo nad průmysl.

Pětiletka v zemědělství

znamená ovšem na ruském venkově největší dějinnou revoluci, neboť dovedla během poměrně krátké doby zavésti sovětského rolníka na docela jiné koleje, než na kterých si dosud zvykal pohybu. Je třeba hned ze začátku říci, že původní pětiletka, v kabinetech Státní plánové komise vypracovaná a všemi instancemi komunistické strany i sovětské vlády schválená, nezamýšlela ani z polovice sáhnouti tak daleko na individuální obdělávání půdy, jak to faktická pětiletka učinila a jak to zejména nyní, z jejího závěrečného roku 1932 vidíme. Vždyť podle pětiletky papírové mělo býti za plných pět let, ne za čtyři a čtvrt, kolektivisováno asi 20% půdy v kolchozech a 3—4% v sovchozech. Tento skromný a řekli bychom docela rozumný cíl postavila si pětiletka, dokud na ní ještě pracovali lidé, nemající v sobě ani injekci revoluční nedočkavosti a chamtivosti, ani injekci toho, co jsme nazvali revoluční bážlivostí. Skutečnost daleko předhoniла tyto plánové předpoklady, avšak i dnes je ještě otázkou, zda v trvalý prospěch věci, ve prospěch sovětského hospodářství celostátního. Neboť tam, kde se veřejná správa chlubí zejména tím, že hospodaří plánovitě a programaticky, neznamená jistou závadu pouze, když se pracuje pod číslicemi programu, nýbrž i když se plán překročí směrem nahoru. Celé sovětské plánovitě hospodářství je obrovským centralisovaným podnikem, v němž, mají-li kolečka do sebe zapadati, musí skutečně býti jednáno aspoň přibližně v mezích, stanovených plánem. Nadělá-li se však místo 24% plných 90% kolektivních hospodářství, musí se to rozhodně vyjádřiti někde nějakým nesouladem, na př. nedostatečným zásobením kolchozů a sovchozů stroji, zdatnými organisátory a pod. a tudíž poruchami výrobními. To se také ukázalo již v roce 1930 na jaře, kdy bylo zapotřebí vypjatého zakročení Stalinova jeho pověstným článkem v Izvěstijích z 2. března, uveřejněným pod výmluvným nadpisem „Krouží se nám hlava z úspěchů!“ Nyní, v závěrečném roce pětiletky, kdy je splněno resp. bude splněno do konce roku přibližně asi 80 až 90% pětiletky v průmyslu — přesný odhad v této věci je neobyčejně nesnadný — a je-li při tom kolektivisováno čtyřikrát více než pětiletka vymezila, to jest vlastně 400% pětiletky, pak není možno, aby tento nepoměr zůstal bez rušivých důsledků na celé státní hospodářství, na celý komplex hospodářského života.

Svým pětiletým plánem v zemědělství komunisté vlastně se chtěli postupně vrátiti ke svému původnímu programu, pokud jde o půdu. Rozdělení půdy bezprostředně po revoluci mezi jednotlivé mužiky připustili jen z taktických důvodů. Vzali zde prostě program socialistů-revolucionářů, aby si zajistili venkov, dokud bojovali o moc ve městech. Zajistili se tím také v boji s protirevolučními armádami, poněvadž žádná z nich nebyla tak chytrá, aby nebojovala pro restauraci půdního, velkostatkářského majetku, nýbrž všechny byly tak neprozíravé, že bojovaly hlavně za restituci velkostatků a velkostatkářských práv. Diferenciace vesnice a rychlý vzrůst kulaků ukázal však komunistům, že beztravně nelze provésti ani expropriaci programu. Proto z důvodů už dříve vyličených začal počátkem pětiletky návrat k původnímu

programu, to jest k novému tvoření velkostatků z parcel revolucí rozptýlených, ovšem velkostatků docela jiného typu než za režimu feudálního. Po bok nově organisovaného a nově k životu vyvolávaného průmyslu měla býti postavena racionalisovaná, mechanisovaná, kolektivisovaná velkovýroba zemědělská. S počátku jen v takové míře, která by státu dovolila jednak nerušený export obilí, jednak přímý vliv na vnitrostátní tvoření obilních cen. Vláda byla toho názoru, že později, až hnutí kolchozní se rozšíří, bude mnohem snadnější úkol ovládati a dozírati na 300.000 kolektivních hospodářství než na 26.000.000 hospodářství individuálních, zatím však, jakoby na zkoušku, chtěla to provésti asi s 50.000 velkostatků, které by byly vytvořeny a zásobeny mechanickou silou během pěti let. Postupně měl tedy býti postaven vedle dělníka průmyslového dělník zemědělský, který právě tím, že by se z individualistického rolníka převaril ve společném kotle — toto rčení je v Rusku dnes zvláště oblíbeno! — na kolektivistického dělníka, nabyt by též proletářské ideologie, téhož proletářského citění, jako jeho průmyslový druh. Tímto způsobem měla býti nejlépe a pro vždy vyřešena otázka poměru dělníka k rolníku, jež je dosud stále osou revoluce, a měl býti připraven nejdůkladnější základ k definitivnímu a semknutému pochodu, k socialismu obou hlavních složek sovětského obyvatelstva. Velkorysá industrialisace ruku v ruce se stejně monumentálním „proletarisováním“ zemědělství měla vésti ke kýženému cíli, první pětiletka měla býti základním k tomu krokem.

Ke

kolektivisaci zemědělství

se přikročilo ve větším měřítku vlastně až v druhém roce pětiletky, kdy se zdálo býti jasno, že tempo industrialisace bude patrně rychlejší, než se předvíдалo původně. Ke kolektivisaci se vlastně nepřikročilo proto, že by dosavadní výroba zemědělská byla katastrofálně nízká, nýbrž proto, že na industrialisaci bylo zapotřebí velkého množství prostředků a zemědělská výroba, hlavně zámožnější její část, je nechtěla poskytnouti. Bylo tedy třeba ji k tomu donutiti a to zajiště bylo snazší v menším množství kolektivních celků, než při rozptýleném, drobném hospodářství individuálním. To ovšem nebyla příčina jediná, avšak jedna z hlavních.

Ve velkém měřítku začala politika kolektivisace na podzim 1929, když již spory s pravičáckými úchytkami ve straně byly vybojovány ve prospěch generální linie v modifikaci Stalinově a kdy bylo přijato heslo „vytrhati kořeny kapitalismu i na vesnici“, likvidovati třídu kulaků v okresích, kde k společnému obdělávání půdy přikročí veškero rolnictvo střední a drobné.

Tato likvidace třídy kulaků, která znamenala brachiální deklasování několika milionů lidí a která s postupem kolektivisace provádí se stále až do dneška, byla pro vládnoucí stranu nejen důsledkem provádění přijatého programu, nýbrž i výpomocí z nouze. Sovětský import a sovětská výroba zemědělských strojů daleko totiž nestačily, aby daly novým kolchozům, které na základě slibů, vyhrůžek, tlaku a také trochy dobrovolného přesvědčení rostly jako houby po dešti, veškeren potřebný inventář, jenž by práci v kolchozech usnadnil a výrobu učinil racionálnější. Poněvadž Stalin proti Trockému tvrdil a také ve straně vybojoval, že již prostě shrnutí starého inventáře mužického, živého i mrtvého, na jednu hromadu znamená, že výrobní schopnost i výrobní pohodlí značně stoupne, kdežto Trockij říkal, že ani z milionu lodiček se nedá vystavěti koráb, nebylo nic na překážku, aby se situace kolchozů usnadnila tím, že jim byl dán jako věno nebo jako základní kapitál inventář těch kulaků, kteří byli likvidováni, to jest doslova do košile expropriováni čistě podle zákona, ač jim jistě ještě v uších zněla slova Leninova z roku

1921: „Prichádzame k novej hospodárskej politice, t. j. k voľnej smene legálne vyrobených statkov, vážne a na dlhú dobu!“ Lenin síce tehdy dodal také „nikoliv však navždy“, ale prvá časť jeho sľuby bola vykládaná i neoficiálnymi kruhmi komunistickými tak, že každý mal na mysli aspoň jednu celú generáciu a povlnný organický vývoj inam.

Překotná kolektivizace po novém roce 1930 vedla k tomu, že najednou bylo na papíře kolektivisováno kolem 70% rolnických usedlostí, pro něž ovšem nebylo ani strojů, ani ničeho jiného. Před vstupem do kolchozů celý sovětský venkov živil se jen masem, neboť každý snažil se přinést do „společného kotle“ co nejméně. Důsledky této překotnosti pociťují se v SSSR dodnes, poražený a kvapem pobíjený hovězí a vepřový dobytek nebylo dosud možno nahradit. Nucené hnaní do kolchozů vedlo tehdy i k několika menším povstáním, ve střední Asii leckde docházelo i k regulárním bojům povstalců s vojsky OGPU. A tak jako v roce 1919, kdy vojenský komunismus nacionalisoval kdejakou řemeslnickou dílnu a Lenin vyrazil své nevrle a zlobné „soudruzi, vždyť my nacionalisujeme kdejaké smetišť!“, vystoupil, jak již bylo uvedeno, tentokrát jeho nástupce a vši svou vehemencí zarazil tento nezdravý proud kolektivizace, zřejmě ohrožující celé sovětské hospodářství.

Nastoupil pak pochod zpět, pochod velmi nesnadný, protože nespořádaný. Počet kolektivisovaných usedlostí rázem poklesl méně než na polovic. Zatím začaly vyrábět traktory i některé sovětské továrny, hlavně Putilovec a Stalingrad, do práce se dal Selmašstroj v Rostově a dílny v Oděse a Charkově, praxe s likvidací kulaků nabyla většího rozsahu, takže bylo možno poskytnouti kolchozům mnohem více než léta minulé. Začal tedy koncem 1930 a v roce 1931 nový vzestup kolchozů, lavina kolektivizace zemědělství valila se nezadržitelně dále přes všechny plánové předpoklady, zemědělská pětiletka narychlo byla předělávána směrem k zvýšeným kontrolním číslicím. Je třeba loyálně konstatovati, že i úsilí průmyslu a zahraničního obchodu dáti kolchozům a paralelně s nimi i sovchozům co nejvíce mechanických prostředků, se značně zvýšilo, takže začátkem 1932 bylo v SSSR již plných 146.000 traktorů! V roce 1928 bylo jich sotva 15.000! V roce 1932 je výroba dokonalých a složitých zemědělských strojů již tak intenzivní, že poskytuje na příklad 16.000 traktorů čtvrtletně a že tedy od importu těchto strojů z Ameriky bylo úplně upuštěno.

Poměry na venkově letos.

Do jarní osevnické kampaně 1932 vstupuje SSSR asi s 75% kolektivisovaného rolnictva, kteréžto procento bezprostředně před tím ještě poněkud vzroste. Co do plošné výměry je kolektivisováno téměř 90% půdy. Toto vysoké procento dosáhlo se nejen dobrovolným vstupem, nýbrž i všemožnými formami tlaku a přesvědčování, daňovými opatřeními a represáliemi, takže rolníci musili nakonec přijít k přesvědčení, že mimo kolchoz je těžko žít. V závěrečném roce pětiletky je v SSSR kolem 300.000 kolchozů, zatím ovšem velmi špatně vybavených a většinou nedostatečně organisovaných a ne odbornicky i neumele vedených. Jeden kolchoz sdružuje průměrně asi 70 hospodářství. Skutečně to i nyní většinou vypadá tak, že rolníci vlastně složili na hromadu svůj vlastní inventář a nyní s ním společně pracují. Je nutno podotknouti, že v tomto inventáři je ovšem také asi 6 milionů pluhů dřevěných! „Skok do vyšší analýzy, k počtu diferencialskeho a integrálnemu, bez důkladné znalosti násobilky,“ jak to vyjádřil nedávno prezident Masaryk.

Traktory a složité stroje sečí, žací a mlátičí, nedávají se přímo kolchozům — tyto mohou si je koupit jen výjimečně — nýbrž svěřují se tak zvaným

motoro-traktorovým stanicím,

kteřé náležejí státu a které stát zřizuje v rayonech intenzivní kolektivizace a ukládá jim, aby pro kolchozy konaly mechanické práce polní. Těchto stanic, které jsou vlastním produktem pětiletky a socialisace zemědělství, bylo koncem 1931 asi 1600 a v roce 1932 počet jejich bude zdvojnásoben, uvedou-li se dokonale v činnost všechny továrny na traktory a bude-li i těžký průmysl pracovat s předepsanou intenzitou.

První podobná stanice, nesoucí jméno ukrajinského básníka a buditele Ševčenko, byla zřízena na Ukrajině v době XV. sjezdu komunistické strany, na němž byla schválena stalinská generální linie. Rozmach jejich pak rychle pokračoval až do dnešní síly a jak věci ukazují, pokračovati bude i v budoucnosti. Neboť traktorové stanice, z nichž každá má přidělen určitý počet okolních kolchozů, nejsou pouze opatrovatelem mechanické práce v kolchozech, ony také dozírají na to, aby kolchozy řádně odevzdávaly část úrody státu a řádně i včas polní práce konaly. Tato dozorcí funkce není bez významu, neboť, jak se dalo předpokládati, ani kolchozy své povinnosti k státu řádně neplní. Jak intenzivně traktorové stanice dnes v sovětském zemědělství pracují, ukazují nám tato data: v roce 1931 bylo v SSSR oseto kolem 137 mil. hektarů půdy a za jarní kampaně bylo v činnosti 1040 traktorových stanic, které samy zpracovaly, to jest připravily k seti a pomohly při sklizni na 33 milionech hektarů půdy.

Roste a vládne tendence, aby traktorové stanice obsáhly jednou všechny kolchozy. Podle dosavadního tempa výroby zemědělských strojů bude k tomu zapotřebí nedlouhé doby, asi tři až čtyř let, počínajíc prvním rokem nové pětiletky.

Speciální formou socialisace zemědělství jsou

sovětské státní velkostatky,

známé pod jménem sovchozy. Na rozdíl od kolchozů, které pracují ve vlastní režii a odměňují své členy podle toho, jak zpeněží vlastní úrodu, jsou sovchozy vedeny výhradně v režii státní. Sovchozy byly původní formou kolektivní zemědělské práce v SSSR a počáteční jejich úkol byl dvojitý: měly pomoci státu produkovati zejména obilí na vývoz a měly býti současně vzorem a pokusnou stanicí pro širší okolí zemědělské. Do organisace jejich byly vloženy velké finanční prostředky a původní jejich určení, vyrábět obilí (název z té doby: „továrny na obilí“), bylo rozšířeno na velkostatkářskou výrobu a velkostatkářské pěstování také speciálních kultur, hlavně technických (cukrovka, len, lékárnické byliny), dále pak na výrobu živočišnou (sovchozy na pěstování drůbeže, dobytka vepřového, hovězího, ovcí, ryb a podobně). Sovchozy byly zakládány často v ohromných rozměrech, na příklad pověstný Gigant na severním Kavkaze ve výměře přes 200.000 hektarů výhradně pšeničného pole! Zakládány jsou ve všech oblastech SSSR, avšak výhradně na půdě, jež dosud nebyla obdělávána. V závěrečném roce první pětiletky je jich v činnosti kolem 5000. Rozměry jich volí se v posledních dobách daleko menší, poněvadž praxe ukázala velké nevýhody různých těch gigantů.

Život a instituce

Slovenská událost

I.

Úpadek myšlenky československé jednoty?

Valná hromada přední a historicky významné slovenské kulturní instituce, Matice slovenské se sídlem v Turč. Sv. Martině, byla letos připravována bez velké pozornosti slo-

venské veřejnosti. Těsně přede dnem valné hromady (dne 12. května) dostaly denní listy dlouhou zprávu o činnosti Matice za rok 1931 a pracovní program pro rok 1932. Trochu překvapilo, když den nato došla zpráva, že l'udákům se podařilo obsadit výbor Matice svými členy. A hned ovšem nastal poplach, hned se psalo a hovořilo o rozkladu Matice, oné slovenské instituce, která za maďarské vlády byla takměř jediným projevem kulturního života předpřevratového Slovenska.

Snad bychom mohli po mnohé stránce přirovnati Matici slovenskou k České akademii věd. Ovšem s tím rozdílem, že Matice měla politicky i národně pro Slovensko větší význam. Nebyla jen vědeckou institucí, bylo v ní ztělesněno něco ze slovenské minulosti, ze slovenského úsilí po zachování jazyka, ba násilným rozpuštěním Matice se strany maďarské vlády a zabavením celého jejího jmění stala se tato korporace jakýmsi ztělesněním slovenského politického útisku — tedy byla to instituce, o jejíž osud se zajímalo celé Slovensko, i nevědecké.

Po převratě a hlavně v posledních letech nesetkávala se však Matice slovenská už s tou úctou a láskou, s jakou se na ni pohlíželo dříve. Bylo jí vytýkáno jednak to, že ve své vědecké práci postupuje velmi zvolna, na druhé straně se jí vytýkalo, že jest do značné míry zpolitisována a že v mnohých případech snaží se i vědeckou činnost zatáhnouti na pole slovenského separatismu. Vědomí, že maticíni archivy obsahují veliké množství cenných děl v rukopisech, které nemohou býti vydány jen těžkopádností a pomalostí celé této instituce, rozpory, ke kterým docházelo mezi Maticí a jinými vědeckými institucemi slovenskými, a konečně potřeba rozdělení vědecké práce vůbec to byly, které antipatie proti Matici jen zvyšovaly, nevzpomínáme-li už ani různých politických extravagancí některých maticíních činitelů a to extravagancí, které podporovaly politiku slovenské odstředivosti. Vše to zlehčovalo vážnost Matice, se kterou se rok od roku méně a méně počítalo. Ale Matice zde byla, Matice disponuje velikými knihovnamí a velikými archivy, časopisy a subvencemi — snad jí chybělo jen trochu živosti, aby uhájila nejen svou pověst, ale i své význačné postavení ve vědeckém dění na Slovensku. Toho však nebylo. Snad přeháním, řeknu-li, že v případě Matice slovenské ukázala se ve světle až bolestně jasném slovenská lhostejnost, pasivnost, menší pracovní zdatnost, znásobovaná ještě k tomu ohledy na osoby, příbuzenstvo, zásluhy či nezásluhy, náboženské vyznání a politické příslušenství, v neposlední řadě potom ovšem i na rodnou obec a příslušnost. Je to vůbec veliký a obsáhlý komplex otázek rázu docela pořádného a bezvýznamného, které na Slovensku snad ve všech oborech vědeckého, politického a uměleckého života nutno poznati, abychom pochopili mnohé z toho, co se děje a jinak jest nepochopitelné, a abychom si uvědomili už předem, co může z toho či onoho vzejíti. Kvalifikace vědecká a umělecká za těchto okolností ovšem velmi často ustupuje do pozadí a ztrácí se před okolnostmi docela jinými.

Vraťme se však k poslední události v Matici. Valná hromada konala se ve znamení boje proti novému slovenskému pravopisu, tak jak jej usměrnila Matice slovenská a jak byl schválen ministerstvem školství. Tento nový pravopis totiž přihlížel k tomu, aby cizí slova a tvary byly ze slovenštiny odstraněny a nahrazeny slovenskými, kde jich potom nebylo, českými. Tedy něco, co se dělo i u nás, kdy byla do češtiny přejímána v nedostatku slov a tvarů vlastních slova z jiných jazyků slovanských. A snad by se na Slovensku nebylo nic stalo, kdyby tato nová slova byla bývala přejímána na př. z ruštiny. Bouře odporu se strhla však v tom okamžiku, kdy

se zjistilo, že slova ta a tyto tvary jsou přejímány z češtiny. Hlas odporu zvedl se ve stranách autonomistických a separatistických — slovenští l'udáci a národníari se pobouřili, cítili se uraženi. Nic jim nevádí, že neovládají ani starý, tím méně nový pravopis: odboj musel býti zvednut jen pro to a z toho jediného důvodu, že jazyková komise přihlížela při sestavování pravidel ke vzorům českým.

Tato nálada projevila se jasně na poslední valné hromadě, na níž se dostavili l'udáci v čele s poslancem Hlinkou a prosadili svou kandidátku. Důsledkem toho jest, že řada českých vědeckých pracovníků z Matice vystupuje a že po nich přijdou na řadu i pracovníci československého přesvědčení. Matice tak bude „očistěna“ od českých a československých živlů a na jejich místa se dostanou lidé orientace autonomisticko-separatistické.

Ale věc má své další pozadí, jež přehlížeti nesmíme. Řekl jsem, že význam Matice slovenské nespočíval jen v její vědecké činnosti, ale naopak — a snad i převážněji — v jejím politickém významu. Byla to přece jen vrcholná instituce slovenská, slovenskými lidmi v minulosti vybudovaná a významu přímo historického. Tato její váha měla svůj význam ovšem i v otázkách politického rázu anebo v otázkách, jež mohly politický ráz míti. Byla to na př. otázka československé jednoty. Novým pravopisem jaksi Matice naznačila, že myšlenka československé jednoty postupuje, a jazykovým sblížením obou kmenů dala pozitivní podklad této myšlenky. Jestliže v jednotlivcích projevovaly se snahy separatistické, přece Matice jako korporace se vyslovila pro jednotu. A tato okolnost to jest, která nedala spáti slovenským separatistům a vedla jejich kroky do Martina s touhou po zvládnutí Matice. Podařilo se jim to — vrcholná slovenská instituce vědecká se dostává do vod separatismu. A to jest politické pozadí nedávné události, před níž oči zavíratí nesmíme.

Před několika lety zmínil jsem se v této revui o československém antagonismu a zdůraznil jsem, že Slováci, prohlásivši se za samostatný národ, se jim také stali a že tím otázka československé jednoty dostala se do nové vývojové fáze. Nesplnila-li se idea, že československá jednota stane se po politickém spojení obou národů skutečností bezespornou a okamžitou, musela nadejiti doba úporného zápasu o uskutečnění této ideje. Dnes jsme skutečně už v onom stadiu, kdy bude nutno za tuto ideu bojovati a se bítí. Neboť jedno nesmíme zapomenouti: že idea československé jednoty na Slovensku jest skutečně v úpadku, že slovenský nacionalismus se rozrůstá vždy mohutněji a mohutněji. Toho důkazem jest převrat v Matici. Uvědomme si jen, že existuje na Slovensku ještě jedna veliká korporace, Spolok Sv. Vojtěcha, instituce katolická a samozřejmě autonomisticky-separatistická. Činnost tohoto spolku nevyznačovala se přílišnou vědeckostí, za to však katolickou průbojností. Spolok tento má kádr 60.000 členů — a to jistě není maličkost. Ovládnou-li separatistické směry i Matici slovenskou — rovněž početně neobyčejně silnou korporaci — zbudou tu už jako bojovníci za československou jednotu jen instituce menší, hlavně co do množství členů, třeba jejich vědecká činnost převyšovala jak Matici, tak Sv. Vojtěcha. Neboť věda jest skutečně záležitostí skupiny mnohem menší než ona pa-palová vědecká činnost oněch společností, jež sledují propagandu tak všeobecných záležitostí jako jest náboženství a pod. A jestliže člensky nejsilnější korporace se dají do služeb propagandy slovenského separatismu — zvítězí pravděpodobně tato idea na úkor ideje jednoty.

Toto — stručne rečeno — jest asi politický význam posledných martinských udalostí, politický význam ve smyslu celostátním. Slovenská separatistická odstředivost nabývá zde nejen nových forem, ale získává i nového fora a nových možností. Naproti tomu idea československé jednoty — idea životní tohoto státu — ztrácí půdu pod nohama. A nutno připojit ještě jeden závěr a to ten, že idea slovenského separatismu se ukazuje mnohem životaschopnější než idea československé jednoty. Zabývati se touto otázkou by bylo jistě velmi zajímavé a záslužné. Poznamenejme však zatím jen toto: příčina této skutečnosti leží v přílišném teoretismu českoslovenství, které nechce viděti, že vzrůstající slovenský nacionalismus jest otázkou jak praxe, tak i také samozřejmého vývoje. Národ, který se probudil k vlastnímu samostatnému státnímu životu teprve nedávno, musí projíti fází nacionalismu, ba i šovinismu, aby dospěl jednou k metě vyšší, to jest jednotného státního povědomí. A bylo chybou právě teoretiků československa a jeho proroků, že nedovedli včas a správně podchytiti onu nacionální strunu slovenského srdce a nedovedli tento nacionalismus vésti cestami, směřujícími k jednotě československé. I oni propadli klamu, myslíce, že získáním politické samostatnosti státní byly vyřešeny všechny problémy. Případ Matice slovenské by je měl přesvědčiti o omylu.

B. Müller.

II.

Vítězové.

(Dopis z Martina.)

Abychom správně vystihli ovzduší, v němž se zrodily příčiny, proč vystoupilo ze slovenské Matice tak mnoho vynikajících a osvědčených lidí, uvedeme některé charakteristické detaily. Četli jsme zklamání a jakoby ochuzení, že v Matici už není dosti místa na př. pro Weingarta, Vážného, Bujnáka, Stanislava, Nováka, Chorváta, Gašparíkovu a jiné a jiné lidi, kterým zajisté žádný slušný člověk nebude přisuzovat egoistické úmysly. „Dobře, že ošli, dobře im, byly to len takové velké bubliny“, tak vzal na vědomí zprávu o jejich odchodu jeden z nynějších vůdců. Tento muž, který mluví s nadšením o Budapešti a s nímž je nemožno polemizovat proto, že každou polemickou výtku vyvrací demagogicky jakožto útok na slovenský národ — tento muž nazývá representanty naší filologie „velkými bublinami“. Nevím vlastně ani zcela jistě, jestli těmto dvěma slovům dobře rozumí, protože se učí slovensky teprve několik let a bylo by mu jistě snáze rozhodovati o řeči maďarské než slovenské. O vzdělanostním nivěu jednoho z předních bojovníků, o kterých zde mluvím, svědčí tento kriticko-estetický aforismus, jenž byl vysloven nad klasickými Jiráskovými „Pověstmi“: „Divím sa,“ pravil náš milovník slovenštiny, „jak môže nekdo takovú pitomost a blbosť napísať, a ešte viac sa divím, ako nekdo môže nútiť slovenských študentov, aby túto knihu čítali a písali z nej obsahy...“ Muži takoví mají nyní v Matici hlavní slovo. Tito a podobní lidé předstírají, jako by planuli láskou k národu a čistotě jeho jazyka.

Bylo již bezpochybně konstatováno, že je to jenom rouška, za kterou se skrývá osobní ctižádost. Tito lidé si též osobují monopol na hájení slovenských katolických bašt. Je však to zase jen demagogický trik, ježto je jisté, že se dnes opravdový katolicismus, jehož jsem sám vyznavačem, s politikou vůbec už nepřátelí, jelikož v ní poznal svého nepřítel. Dělal-li se l'udáci et cons. lepšími katolíky a křesťany než ti ostatní, má to jen ten účín, že duše nábožensky rozcitlivělé a rozkolísané se staví do řad proticírkevních.

Vítězi dnes říkají, že při posledním Matičním plenu promluvilo svědomí slovenského genia. Každý však ví — a oni

nejlépe — že to není pravda. Vědělo se o tajemném tažení, které se chystá, a dovídáme se ještě ex post, v jaké špině se daly poslední přípravy, ale lidé, kteří teď odcházejí, byli čisti a šli na rozhodný útok s hledím otevřeným. Zjednávat hlasovací materiál způsobem, který se v památný den jasně ukázal, bylo nad jejich pojem cti a vědecké seriosnosti. Myslili, že se volební taktika přední slovenské instituce nesníží tak nízkou, aby bylo nutno užívat demagogických metod provinciálních voleb. Při hlasování nebylo ani přesně zjištěno (což bylo povinností předsedy schůze), kdo má hlasovací právo a kdo ne. Již tento fakt je dosti výmluvný. Promluvilo i několik politiků, u nichž se darmo snažíme předpokládat nějaký vědecký a filologický interes, jsouce přesvědčeni, že jejich pravé místo je na řečnické tribuně parlamentu. Z projevů, učiněných na plenární schůzi, vyšlo najevo, že zde jde o politické závody. To všeobecně překvapilo. „Vítězům“ šlo jen o to, aby se přehlasovalo. „Velkých bublin“ à la Weingart, Heřmanský, Chorvát nebylo tam třeba, protože je nahradí takové veličiny, jako je Florek, Kl'áčko a Stano. Zajisté i strana poražená — dovolte mi užiti toho slova — by byla sehnala v její ulici dosti lidí, kteří by při hlasování zdvihali ruce v její prospěch. Ale jak jsem již řekl, poražení šli do schůze v domnění, že tam budou dýchat atmosféru slovenské národní elity a zatím poznali, že by ke svému vítězství museli užiti strategie, která se dobře nesrovnává s jejich pojmem lidského charakteru a vědecké cti. Proto poražení udělali volné místo lidem povolanejším. „Velké bubliny“ nebudou aspoň zbytečně tříštit čisté barvy slovenského spektra.

V oblasti slovenské inteligence nastane nyní třídění duchů. Nebojím se jakožto oddaný Čechoslovák konečného výsledku, neboť princip pravdy, života a síly se vždycky nakonec dovolá svého práva. Moderní Slovensko má před sebou ještě boj se starobou. Takový boj mívá se vinku takměř každý mladý osvobozený národ, ale jeho vítězná nebezpečí zocelují a otužují vůli a city. Věřím, že po čase bude také Slovensko zemí svobodnou duchem a věrou. Dnes „vítězové“ křepčí černý čardáš nad porážkou „velkých bublin“.

21. V. 1932.

J. H—a.

sport a hry

F. Smisal:

Oštěp a pero

Co platívalo za důstojné.

Následující řádky nepatří nikterak historii, nýbrž jsou ještě horkou přítomností. Aby nebylo nedorozumění.

Co chceme?

Přejeme si, aby každý, kdo to dovede s perem, to dovedl také s oštěpem, aby nebylo mezi námi takových, o nichž by bylo řeklo veřejné mínění starého Řecka, že jsou budižkničemu protože neumějí ani číst, ani plovat. To čtení a plování, pero a oštěp jsou věci ve zvláštním vzájemném vztahu a značná část perem pracujících mu nemůže, nebo nechce přijít na chuť. Je mnoho těch, co se v poměru k tělesné kultuře oblékají sice dle poslední módy, ale v koutku srdce jí zároveň proklínají, nesedí jim.

A tak se maně táží, odkud se táhnou nitky příčin?

Do nedávna bylo na př. důstojno, aby byl duševní pracovník obtěžkán nějakou nemocí, aby byl pohrblý a pořádně nachýlený pod tíží dioptrií. Patřilo k věci trpět záživacími obtížemi a hemoroidy. Mluvívalo se skoro s úctou o tělesných nedostatkách intelektuálů, jež zvyšovaly gloriolu vědeckosti, protože dávaly tím pádněji vyniknout duchu na hmotou.

Celé obci intelektuálů byla tělesná hmota právě takovou příteží jako tomu bylo v chiliastických záchvatech prvního křesťanství. Ustálil se typ duševně činných, jenž se takřka štítil mít něco společného s normálním zjevem zdravého průměru. V představách vyrůstal typ pracovníka se zchátralým zdravím tak nerozlučně, jako představa virtuosa s dlouhými kadeřemi. A jako byla pochybnost o umění virtuosa krátce přistřiženého, tak byla i pochybnost o vědecké solidnosti pracovníka s krásným pružným tělem. Každé povídání o kultuře těla bylo hrubým dotekem, pod nímž se intelektuální citlivka složila. Byli jsme jednoduše tak zpotvořeni, že při spatření statného a energického muže jsme předem už pochybovali o jeho duševních hodnotách.

Duševní pracovník měl právo na sešlý zevnějšek, na hygienické primitivnosti, protože obojím dostávala svatozáře mistrova duhové proužky.

Ještě před nedávnem byla svatou tendence utéci tělesné hmotě. Jen více zduševnění. A mimochodem, na okraj tohoto pojednání, i práce dělníka byla nízká, protože pouze prací tělesnou. Netvořilo se ono poctivé bratrství práce pera a tvrdé dlaně. Intelektuál prohluboval mezi nimi vědomě propast, na jejímž dně se našla mezi mnoha drobnostmi i taková maličkost, jakože se styděl nésti si z nádraží objemnější balík, protože to smrdělo právě nízkou tělesnou prací. Jenom ne veliký kufr, jež bych mohl i docela dobře nést, protože je prázdný a já jsem statný a silný, jenom pro boha neplést jemné mozkové chvění s hrubým sevřením dlaně. Nežadavati si!

Do takového prostředí a způsobu myšlení uhodil náhle hrom: lavinový nápor tělesných cvičení, najmě sportu. V řadách intelektuálů vyvolal zřejmý odpor. Všecko, co se nějak dotýkalo kultury těla, bylo kacířské, velkou negací ducha, nebezpečím lidské kultury. A nač vlastně říkám: bylo? Ještě tomu tak je. Nikterak není dnešek včerejškem. Den se ještě nenachýlil, je kolem třetí hodiny s poledne. Tak i mnohým profesorům-klasikům zbyla z klasického studia jen holá gramatika. Dokázali sice s bezpříkladným nadšením promluvit o řeckých krásách, ale z řecké filosofie o harmonii promítli do života přecasto jen zuřivý odpor proti náběhům po kalokagatii. Dostí zajisté člověku na tom, aby pronikl věčné krásy řeckých hexametřů.

Mnohým byl sebenepatrnější náběh i v mezích předepsaných povinností péče o tělesné zdraví žáků nezřízeným terorem sportovní módy, neměli nejmenšího zájmu na zdraví dítěte a dovedli jen s bezpříkladnou pečlivostí zapsati do katalogu, že X Y čís. 26 zemřelo, a jelo se dál. Názor o hodnotě a potřebě tělesných cvičení se projevoval teprve u profesorů-otců a ještě zřejměji u profesorů-otců nemocných či chatrných dětí. Ti citem poznávali, že je třeba časem přemýšlet o poměru dobrého, nebo méně dobrého prospěchu a tuberkulósy. Jinak je třeba mnoho síly, vymaniti se, žel, z nutného prokletí odbornosti, jež se naučila vidět jen a jen svoje bez zvláštních vztahů k druhým skutečnostem.

„Surové“ sporty.

Odpor proti sportu a hrám zavinila nejdříve kopaná, již si zařadili intelektuálové do slovníčku synonym pod společná hesla hrubost a surovost. A přece o kopané lze dnes s jistotou říci, že přidala-li 1 procento chirurgům, ubrala 10 procent internistům, že strhla dělnické a řemeslné třídy ušlechtilějším směrem, než jakým se braly před tím. Umět pro milou polo-ožralý z „rytířské“ touhy vytlouci hospodu a z těžé touhy v družném zápolezení dát branku — jsou dva stupně kultury. Mladá generace širokých vrstev je na štěstí v přechodu od prvního ke druhému. Most na ten přechod si našla sama a energicky si ho hájí i proti útokům intelektuála.

Když jaktakž ochaboval odpor, dostal novou injekci v boxu. Box vzbudil někde jen odpor speciální, ale hrozně často je vhodným a hledaným pláštíkem odporu proti sportu vůbec.

Přiznám se otevřeně, že nejsem také nadšencem krvavých kol, ale budu do důsledků hájiti školu boxu. Tolik však přecitlivělosti, která spatřivši krvácející nos, křičí nepřičetně skoro v mdlobách: vraťte nám kulturu — a při náhodném knockoutu opět volá: neplivejte ve tvář lidskosti a dvacátému století — to je už nervová nemoc dvacátého století a má ku podivu jednostrannou citlivost. Jak si vysvětliti, že nikdo z těchto lidí nevidí, že v našem životě hospodářském, politickém, literárním a uměleckém je zkrvaveno a knockoutováno mnoho ušlechtilých lidí a to způsobem podlým, zákeřným, chytráckým, nemravným. Tyto hroznější rány, tato mravní lues se tak nedotýká apoštolů zjemnělé kultury, protože právě mnohý z nich náhodou knockoutuje. Nechtějí slyšet o tom, že mezi provazy nemá místa chytráctví a nemravné zákeřnictví, že tam knockoutuje mnoho mladých lidí také tabák a alkohol.

Přijde-li náhodně intelektuál na boxmatch, zapomíná, že často vstoupil mezi třídu, jež nemá zvláštních radostí, až na starost o chleba, nemůže tak samozřejmě do divadla, ani hrát tennis a tak jde do tvrdého, tak, jak sama je tvrdá. Cesta mezi provazy je pro onu třídu hochů snad napořád, právě tak jako u kopané, cestou lepší, sváteční chůzí. A ten, komu se zdá jinak, byl asi tolik jemný, že se štítil podívat se do jejich dřívějšího života; byl piplán ve skleníku místo růstu ve větrné přírodě živlů a sociálních skutečností. Výše si cením poctivosti, než abych odsuzoval tvrdost. A ran-li někdy „orchestrální“ doprovod svědka, slyší jen drsné, chlapské projádření touhy po poctivém boji a vítězství, která se s hnusem obrací od nečestnosti a dovede ji z hloubi nitra nenávidět.

Mnohem více sprostší vášně se skrývá v lidech štedřeji kulturou dotčených. Naslouchejte, jak desítky a sta čekají v úřadě nad smrtelným ložem nadřízeného či kolegy. Ne jinak, než s dychtivostí hyen třesoucích se žádostí ve slabínách. Dodýchá-li taková oběť, najdou po řádu společenském i krokodíl — slova pro lidské neštěstí.

Lepší vítězi!

Sport má pro dnešní mravní složení jistě nevšední objev, pravím, opravdu objev, jež třeba zařvat do všech koutů: lepší vítězi! Ať je slyšen ve všech úřadech, pracovnách a politických sekretariátech. Ať prozáří touto sportovní samozřejmostí, aby nebylo tolik poťouchle zákeřných knockoutů, aby nekřičela klika: uspi ho a vem ho třeba od zadu do ledvin. Rozhořčuj se nejdříve nad touto milou skutečností, jemný pracovníku pera. Tvrdý sport je vyjádřením tvrdé skutečnosti, s tím však rozdílem, že do ní vnáší čestnost, učí dělat i zaměstnání sportem a běžet poctivě závod povolání.

Ani tělesný stroj nesmí rezavět.

Není špatné, vyzná-li se intelektuál trochu i v dírkách, v účelném odrážení útočnickovy hole nebo nože, protože jsou okamžiky, jež se liší od čtení básní u krbu. Vyleze na tě statný holomek někde na osamělé cestě pod lesem, a jak z lokálek víš, nemá obyčejně stělné zbraně. V tom případě je i právníkovi užitečnější pořádný „háč“, nebo kop, vydatné máchnutí holí. Spoléhat na spravedlnost paragrafů a štítiti se „zvířeckých“ metod, věřit, že právo a spravedlnost rozhodnou v tom debutu určitě pro nás, je trochu lechtivá záležitost. Považují za vhodnější učiniti hned na místě nějaké opatření, abych nedodýchal, protože kochat se ze spravedlnosti v zemi, nebo v sebe lepší urně není záviděníhodné. Je výhodnější, jestliže se ubráni intelektuál se svojí bohatě členěnou duší proti ničemnému pacholkovi, aby posloužil svým bystrozra-

kem ještě lidstvu, místo aby ležel pod drnem v sladkém vědomí, že nad drnem bylo učiněno spravedlnosti zadost, že uložili toho pána od lesa do káznice. Možná, že by bylo lépe pro svět ty úlohy poněkud vyměnit, protože ty bys byl přinesl veškerenstvu asi více kladu. Takovou situaci může rozřešit znalost šermu holí, box, jiu-jitsu. Na slabocha, jenž je příliš jemný, než aby se špinil s „gaunerem“, jdou takoví hosté jako mouchy na mrtvolu. Je proto třeba býti připraven.

Není ani k zahození taková věc, jako umět několik minut mírně běžet, protože chytit někdy elektriku, vlak či autobus, anebo tyto dopravní prostředky zmeškat, je dvojnásob. Arci přechásto je to jistě lhostejné, ale někdy právě ty okamžiky časného dojetí jsou pro život tak hutné, že vyváží několik let. Vědomí, že je vedle strojů ze železa také stroj z masa a nervů, který, když se nenechá zanést šmírem a zarezivět v ložiskách, má podivuhodnou výkonnost, je dobré. Je stále po ruce bez zvláštní garáže a dovede ve vhodném okamžiku překonat překážku vzdálenosti a času. Taková skutečnost dodá užitečného sebevědomí. Což teprv, když si uvědomíme, co znamená kult prostého běhu v boji s motory. Jde přirozeně daleko o víc, než o tu elektriku či autobus. Je potřeba ukázat technice zuby, aby si netroufala tak daleko, jako je pomalu náhražka celého lidského organismu, protože na konec by se ukázala přece jen co břídil. Její láskyplné objetí snažící se každé přání z očí vyčíst a splnit, je prozatím objetím současně smrtícím. Běh se musí stát symbolem v boji za restauraci nervů našeho století. Proto je nešťastné pro zduševnělou generaci, že mnoho z jejích intelektuálů by se nikdy nesnížilo k takovým věcem, jako je zaměnění chůze s během. Pohádky o anglosaských bělovlasých mladících s jejich čilostí a bystrostí jsou „hloupý amerikanismus, jenž se do našich poměrů nehodí“.

Duch a tělo vedle sebe.

Tragický je u duševního pracovníka stav, kdy umlčel násilím hlad po pohybu, jako prazákladně nervové rovnováhy, protože potom se dostaví už nechut a odpor k pohybu. Klene-li stáří nepřekonatelné propasti mezi způsob myšlení dětí a svůj, je to tím pádnější v touze po pohybu, jemuž intelektuál vůbec už nerozumí a domnívá se, že je samozřejmou nutností a požadavkem spásy duše, aby vydrželo děcko nebo dospívající hoch pět hodin vzorně, slušně sedět a ukázalo dresuru vychování. Vždyť i ten pejsánek, proč by ne člověk! Dívá-li se pak někdo ještě na výkřik zdravého organismu po vyvážení této abnormality v touze po sportovní hře jako na extrém a škrtí jej, nemá daleko do vraždění.

Naše neštěstí, že vidíme normální vývoj v tom, že předhonil posledních 50 let duch nápadně tělo. Nestačíme dost dobře paralysovat vlivy zhuštěné kultury a nebezpečné zhýčkaní technikou. Strojové století nesmí ubít čtyřtákní motor srdce, ten jediný musí zůstat mezi modernějšími a modernějšími stroji jako věčně dobrá, nezastaralá značka. Nesmí převzít nikdy úlohu drožkářské kobyly mezi Buicky a Rolls-Royce.

Duch a tělo musí běžet v závodech těsně vedle sebe, aby to vyhráli. Právě tak, jako v hlídkovém závodě nesmí druh druhu utéci. A je-li některý z nich rozbujnělý a neukázněný, musí před cílem počkat. V nestejném doběhu těla a ducha je tolik nesmyslnosti, jako kdyby chtěl běžec ve finiši vyhodit svých pár metrů střívek napřed, aby se dříve dotklo jeho tělo pásky.

Víme zcela určitě, že poslední půlstoletí duch tělu utekl, jako že utekla technika citové a mravní výchově. Víme to z toho, že nervy dalšímu rozletu jednoduše nestačí. O tom vypravují s dostatek lékaři a psychologové. A když se náhle podniká něco, aby tito dva, tělo a duch, tato hlídka běžící

závod celých pokolení se sladila, dorozuměla, aby tělo dohonilo svého netaktického společníka, mluvilo a mluví se mezi intelektuály ještě o nezdravé módě, o kroku zpět, o roztrhání jemného přediva lidského zduševnění.

Až teprve dnes, v posledních takřka minutách letícího času, je místy poněkud jasno, že se nemůže duch tak odhmotnit, aby si sedl někde na bidýlko, nechal tělo tělem a špekuloval, co vynalézt nového, jak se oblažit, jak potírat rakovinu a aby toho dobra nebylo přespříliš, jak by bylo lze v příští válce ty rakovinou vyléčené zase co nejrychleji „rozdělat na guláš“, anebo jim naočkovat dobrý tyfus.

Mladá generace poznává, že je dobře při prudkém rozletu do myšlenkového nekonečna, byť i v době jistých několikamotorových Fokkerů zůstat kořeny pevně v pozemské půdě a že upoutaný balon duševna musí mít svoji kotvu v obyčejném a zdiskreditovaném těle, chce-li provádět s úspěchem pozorování, že letadlo při náletech do neznámého území se neobejde bez dobře vybavené operační základny. Betonové desky a pilíře, na nichž sebevědomě se nesou nádherná poschodí s celou uměleckou výpravou, nejsou vidět, a nikdo, kromě několika odborníků se o ně nestará. Neví o nich a těžko si uvědomuje, že bez nich by se ona celá samozřejmě nádherná složila jako hrací kartičky, že je bez nich nemyslitelná. A totéž s velkým rozletem ducha. Při jeho náběžích k mrakodrapovým koncepcím si musí stavitelé důkladně všimnout základů. Nesmějí zapomenout, že tyto základy trpí příliš erosi zhuštěné kultury a že je potřeba zalévat je aspoň betonovým mlékem, aby se nerozdrobily, a nepřivodily pád.

Zatím co se člověk vznáší v duševním shonu nad oblaka v domnění, že dospěje bohatou členitostí k zhodnocenímu životu, zjistí náhle, že mu uniká někde mezi prsty prostá životní radost, radost, jež zůstává u vonící a rodící země a která se má k oné rafinované radosti jako kravské mléko k margarínu.

Najdou se ještě mnozí, kteří se snaží přenášet specialisaci i na velké pole zušlechťování plemene a mluví o nutnosti chovu kolektivního mozku a rukou, slibující si, že se dospěje na jedné straně k líhni geniů a na druhé k typu dělníka-roboty. Tyto fantastické náběhy jsou ovšem už extrémem v odporu proti harmonické výchově těla s duchem. Přispěly však podstatně k nízkému, povýšeneckému názoru na tělesnou kulturu. Nelze přece vychovávat třídu, z níž by se rekrutovali geniové vynálezci, umělci a nelze ovšem na druhé straně podobně veprům pěstit hojný a dobrý tuk, anebo obdobně psům schopnost aportovací.

Taková jednostrannost by vedla celé rody k zániku, ať už nedostatkem důvtipu nebo zdraví. V náporu tělesných cvičení se viděl extrém, i když je péče o ně dosud bídnou náhražkou. Lze snad přiznat zdánlivě extrémnost v šampiolech-profesionálech, ale je jenom přísným protějškem geniů, umělců a vynálezců, kteří si nechají dnes svoji náhodnou nadprůměrnost také poctivě platit. Jsou na obou pólech lodivody širokého průměru.

Skutečnost, že kádr duševních pracovníků je stále doplňován a omlazován krví z venkova, reprezentujícího ještě soulad mezi tělesným a duševním a nikoli z kultivovaných rodů městských, nabádají k tomu, abychom si všimli více oné úměrnosti. Má-li dnešní intelektuál prospívat, má-li dát svým přednostem více průbojnosti a trvání, musí se starat o rovnováhu svých sil. V jedné ruce pero a v druhé oštěp. Jistě, že je duševní výchova vznesenější, ale tělesná je přednější.

feuilleton

Dr. W. L. a dr. O. R.:

Tragigroteska se sirkami

NEČTĚTE MĚSÍC STARÝCH NOVIN!

Zánik jednoho zápalkového trustu nebyl lokální věcí švédskou. Bylo to zhroucení, které se nedotýká celého vládnoucího hospodářského systému méně než problém nezaměstnanosti. Tato historie ukazuje těm, kteří tomu dosud nevěřili, že je něco prohnílého ve státě kapitálu. Ze jeho přesvědčení o svém oprávnění, řídit a určovat osudy světa, začíná býti i jemu samému již velice pochybným.

Sestavili jsme prostě chronologicky novinové výstřižky z několika dokonale informovaných, prvotřídních občanských časopisů evropských. Není třeba kritiky této kreugerovské frašky, neboť sama prostá antithesa několika citátů tvoří mistrnou parodii na dnešní řád. Jejich původ nebudeme u každého zvláště uváděti, aby tato sestava nebudila zdání ironické kritiky jednotlivých novin, které za to nemohou, nýbrž aby z celku lépe vysvitlo, že se tohle všechno týče jednoho světového systému, nikoli jen novinářů, kteří své sympatie obrazejí na čtyřáku.

ZABIL SE KRÁL.

Neděle 13. března 1932

V Paříži se zabil Ivar Kreuger. Vrátil se právě z obchodní cesty z Ameriky. Ubytoval se ve svém pařížském bytě na avenui Viktora Emanuela III. č. 5, kdež byl nalezen o druhé hodině odpoledne zastřelen. Jeden z nejmladších, nejbohatších a nejsympatičtějších selfmademanů spáchal sebevraždu. Jeho životní dílo je grandiosní.

NEJGENIÁLNĚJŠÍ FINANČNÍ DUCH DNEŠKA.

Ivar Kreuger narodil se roku 1880 z rodiny, která vyráběla již po celé generace zápalky. Ze svého rodného města Kalmaru ve Švédsku přišel jako student na štokholmskou techniku. Jako inženýr odejel do Chicaga, kde se stal pozemkovým agentem, dělníkem na stavbě Illinois Central Railway, dělníkem na stavbě mostu ve Veracruz v Mexiku, stavitelem hotelu v Johannisburku v Již. Africe a zakladatelem stavební firmy Kreuger a Toll ve Štokholmu roku 1911. Ve válce dal život svému trustu, který byl organisován vertikálně. V jeho podnicích byla soustředěna celá výroba od dřeva až po zápalku, byl majitelem lesů, továren na stroje, závodů chemických, továren elektrolytických. Konkurence koncernu Vulkan byla rozdracena. Kreuger pracoval dále, šířil svůj závod horizontálně. Založil americkou Kreuger and Toll Company. Roku 1923 spolu s Rockefellerem International Match Corporation. Monopolními smlouvami se 37 státy, jimž poskytl obrovské zápůjčky, stal se:

1. Generálním ředitelem holdingu Kreuger et Toll, jež je majitelkou akc. společnosti Svenska Tandiks, největší evropské továrny na zápalky. Generálním ředitelem Trafik A. G. Grängesberg, největší dluční společnosti evropské. Generálním ředitelem Svenska Cellulosa A. G., největší evropské továrny na celulosu. Generálním ředitelem 6 bank, sídlících v Berlíně, Chicagu, Paříži, Varšavě, Štokholmu a Bukurešti.

2. Generálním ředitelem Svenska Tandiks, které patří v 35 zemích 150 továren, množství továren na stroje a elektráren. Generálním ředitelem International Match Co. v Americe.

3. Generálním ředitelem Swedish American Investment et Cie., jež vyřizuje veškeré úvěrové obchody celého světa a generálním ředitelem N. V. Financieel Maatschappij Kreuger et Toll v Amsterdamě.

Jádro jeho majetku představuje Svenska, která ovládá Finsko prostřednictvím Tändingsföringen, Norsko prostřednictvím Nitedals Svenska, Polsko zakoupením zápalkového státního monopolu, stejně i Německo, Holandsko, Rakousko, Itálii, Peru, Ecuador, Japonsko a mnoho jiných států.

Jeho obchodní aktiva reprezentují 337,000.000 šv. korun, t. j. jednu a čtvrt miliardy Kč. Jeho pozemky mají cenu 102.5 mil. šv. korun, t. j. 650 mil. Kč. Jeho trust zapůjčil různým státům částku 300 mil. dolarů (10 miliard Kč). Samotnému Německu udělil úvěr 4 miliardy.

Celé toto jmění ovládal jediný muž bez jakékoliv kontroly. Byl prostý, nemiloval okázalost, ke každému přívětivý a všem vycházel vstříc. Mluvil tiše a málo a nepsal svých pamětí.

BUDOVA KONCERNU JE PEVNÁ.

Úterý, 15. března 1932.

Sděluje se nám, že Kreuger byl spojen s největší švédskou bankou Skandinaviska Kredit. Vklady ohroženy nejsou. Koncem minulého týdne, asi 12. března zakázala švédská Národní banka firmě Kreuger a Toll vyplácení dividendy.

Kreuger byl hospodářský genius, mistr ve svém oboru. Dovedl založiti pro svůj koncern tak pevné základny, takže není vůbec možno si představití nějakou krizi, která by jím mohla otrástiti. Teprve až poleví vzrušení, vyvolané zprávou o jeho smrti, bude jasno, že tato budova stojí ještě pevněji než kdokoli věří.

Kreuger zásoboval 39 procent všeho lidstva zápalkami a ovládal 80 procent zápalkového obchodu celého světa, jsa věřitelem téměř všech států světa.

MORATORIUM PRO SVENSKA?

ŠTOKHOLMSKÁ BURSA UZAVŘENA.

Švédská koruna v Praze klesá ze 6.52 na 6.40.

Londýnská bursa otrěsená, ale klidná. Vyčkává se, poněvadž poměry trustu jsou uznávány za zdravé. V Paříži poměrný klid. Berlín je nervosní a nejistý: Akcie Svenska klesá s 80 ř. m. minulého týdne na 40 ř. m. Dvě třetiny německé zápalkové výroby patří Kreugerovi, stejně jako 50 procent německé monopolní spol. zápalkové.

V Curychu klesá akcie Svenska s 95 na 47. V Novém Yorku klesá Kreuger a Toll se 17.5 na 11.5. V Praze nekldí, akcie Solo klesá o 56 Kč.

ŠVÉDSKÁ KORUNA BEZ KURSU.

Středa 16. března 1932.

Švédská koruna v Praze nemá zaznamenán kurs.

Bursovni hodnoty firmy Kreuger et Toll a Svenska klesly ve 3 dnech na světových trzích o 3 miliardy. Ředitel Oskar Lübeck od štokholmské Kredit A. G. sděluje, že vzhledem k dané situaci sotva bude možno, vypláceti dividendu.

Předsednictvo společnosti Kreuger et Toll ujalo se iniciativy k zevrubné kontrole podniku. Po dobu moratoria byl jmenován vládní komisař.

KREUGER MÁ NĚJAKÉ DLUHY.

Zjišťuje se, že Kreuger nemohl zaplatiti dlužnou splátku 120 milionů šv. k. u Kredit A. G. a že mu Amerika odepřela k tomu potřebný úvěr.

Vláda navrhuje, aby k financování Grängesbergova koncernu bylo dáno k dispozici 60 milionů šv. k.

TŘI MALÉ SEBEVRAŽDY.

Čtvrtek 17. března 1932.

Ze Štokholmu se sděluje, že v parku byla nalezena mrtvola úč et ní h o, který spekuloval na Kreugerovy akcie.

Anderstor, obchodvedoucí společnosti Moffors, spáchal sebevraždu.

Newyorský senátor François de St. Pale se zastřelil, poněvadž měl své jmění uloženo v Kreugerových akcích.

ZHROUCENÍ NA PAŘÍŽSKÉ BURSE.

GRETA GARBOVÁ RUINOVÁNA.

Slavná filmová umělkyně ztratila prý celé své jmění, které měla uloženo v akcích Kreugerových podniků. Greta Garbová žila prý v blízkých osobních stycích se zápalkovým králem.

POHŘEB KRÁLE.

Mrtvola Ivara Kreugera bude převezena zvláštním vagonem do Švédska. Jak se sděluje, dá se švédský král na Kreugerově pohřbu zastoupiti a nepřerušit svůj pobyt na Riviere.

V Curychu klesají Kreugerovy akcie se 47 na 33.5. Stav koncernu se zjišťuje, bude však publikován po 14 dnech. Kurs šv. koruny v Praze klesá na 6.28.

JEDNA VĚTŠÍ SEBEVRAŽDA.

Ředitel Polské společnosti pro zápalkový monopol Margus se zastřelil. Bylo mu 50 let.

TOMÁŠ BAŤA O GENIOVI.

Továrník T. Baťa sděluje Prager Tagblattu svůj názor o Kreugerovi:

„Kreuger vykonal na poli světového obchodu a světové organizace velkolepé dílo. Toto dílo bude sloužiti lidstvu věčně, třeba i pod jiným jménem. Tisíce problémy, které Kreuger vyřešil, aby mohl vyplniti své velké dílo, budou sloužiti trvale za podklad dalšího rozvoje kolektivní výroby. Jeho rukama proběhly miliardy. Nezpronevěřil z nich ani jediného haléře. Všechny vydělané peníze zužitkoval buď ku povznesení výroby anebo je obrátil zápůjčkou v nějaké dílo věnované blahu lidstva. Pro sebe si ponechal jen to nejnnutnější. Nezpronevěřil ani jedinou hodinu svého času.“

„Každá jeho vteřina a celá jeho energie byla věnována jeho dílu a teprve svou smrtí se nám zpronevěřil. Jeho život měl pro svět stejně velikou cenu jako jeho dílo. Neměl práva, aby tuto hodnotu zničil. Život Kreugerův náležel v této chvíli jeho věřitelům. Jeho finanční pád byl způsoben formou, v níž bylo jeho dílo zbudováno. Bylo vystavěno na důvěře v cizí kapitál. To jest labilní základ. Cizí kapitál je nevěrný, často i zrádný. Nabízí se co nejhrolivěji tam, kde ho není třeba a vždycky mizí, když je ho nejvíce zapotřebí. Těmto vlastnostem cizího kapitálu padlo už za obět veliké množství schopných organisátorů. Případ Kreugerův měl by nám býti výstrahou: Buďme věřiteli a nikoliv dlužníky.“

ZHROUCENÍ KURSU KREUGEROVÝCH AKCIÍ.

Kreugerovy akcie, které se na burse v Basileji prodávaly v roce 1928 za 1400 franků, klesají na 15 franků. Štokholm žádá, aby kurs nebyl na burse zaznamenáván.

Sobota 19. března 1932.

Na přímou žádost sanační komise ve Štokholmu byly na všech světových bursách škrtnuty Kreugerovy kursy.

MYŠI JDOU S LODÍ.

Úterý 22. března 1932.

Zjišťuje se, že Kreugerův trust má 2 miliardy Kč dluhů. Přezkoumání jeho posice stává se proto tak nesnadným, že Kreuger vedl veškerá vyjednávání sám a neměl žádných dů-

věrníků. Sám také prováděl veškeré transakce. Obchodní knihy podávají o nich jen nedokonale informace.

Tři štokholmské banky vystoupily z bursy.

KRUHY SE ŠÍŘÍ.

Středa 23. března 1932.

Kreugerův trust nemůže zaplatiti Litevsku příslibenou zápůjčku 2 miliony dolarů. Kursy Kreugerovy padají ve Štokholmu o další 4.6 šv. korun. Náhle vychází najevo, že Kreuger byl také majitelem společnosti Ericson, největšího evropského koncernu elektrotechnického. Kursy Ericsonu padají.

Čtvrtek 24. března 1932.

V Curychu klesá kurs ještě hlouběji. Z New Yorku se sděluje, že Kreugerovy zápůjčky jsou kryty, ovšem bylo zjištěno přesouvání hotovostí na jiná konta. Švédská koruna v Praze klesá se včerejších 6.48 na 6.33.

Sobota 26. března 1932.

Vyšetřovací výbor ve Štokholmu zjistil, že obchodování koncernu Kreugerova neobjasňuje transakce, provedené jednak společností samotnou, jednak na ní závislými společnostmi. Aktiva společnosti nemohou, jak bylo do dnes již jasně zjištěno, rozhodně postačiti ke krytí ztrát, ano nestačí ani k úhradě nejnaléhavějších dluhů. Konkurs je nezbytný. V zájmu věřitelů dějí se snahy, aby se předešlo zbytečné realizaci aktiv. Bude objasněno, jak dalece zavinily zhroucení i jiné okolnosti než způsob vedení podniku a prováděné transakce. Vyšetřovací výbor žádá bursy celého světa, aby zastavily veškerý obchod s Kreugerovými papíry.

ČTRNÁCTÝ DEN.

Neděle 27. března 1932.

Newyorská bankovní firma Lee Higginson et Co. uveřejnila prohlášení, že svými splnomocněnci dala v lednu minulého roku přezkoumati stav koncernu a zjistila jej uspokojivým. Lee Higginson byla newyorská banka Kreugerova.

Téhož dne klesly Kreugerovy papíry na burse s 1.5 na 0.75 dolarů. V bursovních kruzích berlínských, které možno pokládati za směřodáté a správně informované, panuje názor, že poskytnutím peněžních hotovostí je možno situaci koncernu tak dalece zlepšiti, aby bylo zabráněno katastrofě. V Polsku panují obavy, co se stane, nebude-li moci Kreuger vyplatit v červenci 20 milionů dolarů na splátku své zápůjčky. Vláda se usnesla v tomto případě prohlásiti úpadek koncernu.

NĚKDO FALŠOVAL.

Středa 30. března 1932.

Nejasnosti v transakcích koncernu byly vyšetřovacím výborem vysvětleny jako důsledek falešného vedení knih. Komise zjišťuje, že je třeba posuzovati ztracenou částku 1017 milionů šv. korun, t. j. 6.5 miliard Kč, kteréž reprezentují kapitál společnosti. Dluhy se odhadují obnosem 300 milionů dolarů, k nimž však je třeba přičísti ještě velký počet krátkodobých závazků, které nejsou známy. Konsorční obchody nejrozmanitějšími cennými papíry a státními dlužními úpisy nedají se vůbec zjistiti, poněvadž vedení knih je neúplné. Moratorium bylo prodlouženo, kreditní bance byla poskytnuta pomoc, státní banka pomýšlí na vydání nového papírového oběživa ke krytí svých ztrát. Akcie Kreugerovy, které roku 1928 dosáhly v Curychu kursu 1400, klesly na 8 šv. franků, v Londýně na 0.5 libry. Švédská koruna v Praze stoupla na 6.43 Kč.

NĚKDO LHAL.

Čtvrtek 31. března 1932.

Státní pomoc úvěrové společnosti „Skandinaviska“. Švédský stát tím výslovně uznal úpadek koncernu. Banka „Skandinaviska“ byla hlavním finančníkem koncernu a prováděla veškeré státní zápůjčky v posledním roku, aby mohla zásobiti koncern provozními prostředky.

Objevuje se, že v říjnu 1931 Kreuger lhal, když prohlásil, že nemá vlastních akcií. Je již téměř prokázáno, že jeho pád byl způsoben podpurnými nákupy pro akcie vlastních podniků. Není již pochyby o tom, že továrny a zápalky se staly stejně bezcennými jako koncern Ericsonu, který byl Kreugerem úplně vyždímán. Kreuger je také dlužen protipohledávkou za 400.000 akcií společnosti International Telegraph and Telephone Co., největšímu elektrotechnickému koncernu americkému. Akcie společnosti Ericson, které zastavil v Americe, byly tímto způsobem po druhé zastaveny, což kupci bylo zamlčeno, takže utrpěly škodu 100 milionů dolarů.

Pátek 1. dubna 1932.

Vyšetřovací výbor zjistil, že veškeré cenné papíry, které byly v držení firmy Kreuger et Toll, byly k věrným rukám dále zastaveny. Fakticky tedy nemá koncern vůbec žádných akcií. Dluhy převyšují mnohonásobně původně předpokládanou částku 300 milionů dolarů. Jedině několik amerických bankérů má přednostní právo na uspokojení ze zástav. Je jasno, že koncern pro nedostatek jmění bude třeba rozpustiti.

STÁTY, MILIONÁŘI, ŘEDITELÉ.

Sobota 2. dubna 1932.

Švédsko poskytne částku 250 milionů šv. korun pro úvěrní banku „Skandinaviska“. Bylo zjištěno, že Švédská národní banka rediskontovala bez jakékoliv garancie směnky koncernu v ceně 326 milionů šv. korun. Tato podpora je vlastně státní výpomocí pro švédskou státní banku. V parlamentě bouřlivé výstupy.

Úterý 5. dubna 1932.

V Paříži ztrácejí Kreugerovy papíry během jediného dne na ceně 1 miliardu franků, ačkoliv Američané uměle svými nákupy se snaží podepřítí jejich kurs. Také Morgan utrpěl veliké ztráty, jsa zúčastněn na International Telegraph and Telephone Co. Stejně kolísá Shellův koncern na olej.

Středa 6. dubna 1932.

Ředitel Skandinavské úvěrové banky Oscar Rydbeck se vzdal svého místa. Spolupracoval s Kreugerem a poskytoval si tím takřka úvěr sám sobě. Amsterodamská Hollandsche Koopmannsbank, která byla bankou Kreugerova koncernu, propustila polovinu svých zaměstnanců.

KRÁL PODVODNÍKŮ — V DOBRÉ SPOLEČNOSTI.

Čtvrtek 7. dubna 1932.

Kreugerovy bilance byly falšovány. Kreuger největším podvodníkem všech dob. Již bilance na rok 1930 byla falšována. Na základě těchto falšování získal si Kreuger své úvěry. Podle přímých příkazů Kreugerových byly dluhy koncernu uváděny jako aktiva. Také bilance Americké Continental Investment Co., jejíž

prostřednictvím Kreuger se svým přítelem Rockefellerem podnikal různé úvěrové operace pro různé státy, byly falšovány. Ještě před několika týdny prohlásila společnost Kreuger et Toll, že připadá na každou akcii 80 dolarů volných aktiv. Nyní bylo zjištěno, že existují ještě daleko větší pasiva, která by bylo třeba krýti. Katastrofou byly přímo dotčeny i Rothschild, Higginson et Co. a Ambros. V tresorech byly objeveny cenné papíry s ustríhanými kupony, ačkoliv nikdy nebyly vydány, aby budily zdání, jako by byly vzaty z oběhu. Londýnská city je vzrušena, Berlín tím kvapně překvapen. Bursy se řítí, policie zasahuje.

Pátek 8. dubna 1932.

Kreuger podvodníkem. Ztráty na cenných papírech Kreugerových, utrpěné na podkladě zjištění vyšetřovací komise, odhadují se na 20 miliard Kč. Sděluje se, že firma Ericson byla podvedena o poslední emisi ve výši 25 milionů šv. korun. Lee Higginson je v New Yorku pobouřen nad chybnými údaji Kreugerovými. V bankách je panika. Zjišťuje se, že i bilance před rokem 1930 byly falšovány.

Úterý 12. dubna 1932.

Švédský trust zastavil veškeré platy. Všechny jeho hodnoty byly zastaveny. International Match Co. in America je neschopna placení: všechny její hodnoty byly zastaveny. International Telegraph and Telephone Co. byla těžce zasažena.

Zjišťuje se, že Kreuger byl podvodníkem pohádkového stylu: dal do zástavy cenné papíry, které dal pak ještě po druhé v zástavu Švédské úvěrové bance. Tímto způsobem bylo vylákáno 50 milionů dolarů. Sama americká Kreugerova společnost vykazuje 250 milionů dolarů ztrát, ačkoliv poslední bilance dosáhla celkového obnosu pouze 220 milionů. Objevují se i pověsti, že i německá říšská banka se stala obětí Kreugerových podvodů.

V Paříži úpadky bank. V Holandsku úpadky bank. Říšská banka německá stojí před problémem, co si počne s výplatami Kreugerových hotovostí, které se již nedají očekávat.

STÁTNÍ ZÁPŮJČKY PADĚLÁNY.

Sobota 16. dubna 1932.

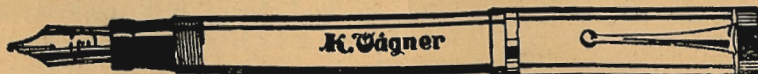
Ivar Kreuger padělal státní papíry. Vyšetřovací výbor zjistil, že Kreuger falšoval za 2½ miliardy Kč italských státních papírů. Sám ve svém vždy uzavřeném pokoji podpisoval jménem finančního ministra papíry, pořízené ve štokholmské tiskárně Boerdzellově.

Kreuger, moderní Cagliostro. Denně nová zatčení. Banka praská po bance. V Paříži počíná pobouření proti S. M. Morganovi, jenž spolupracoval s Kreugerem, a proti Deterdingovi, všemocnému olejovému králi. Zjišťuje se, že Kreuger uděloval státům úvěry tím způsobem, že dával dlužní úpisy těchto států do zástavy a tím si opatřoval potřebnou valutu, takže půjčoval peníze, jichž neměl. Diference k jeho tíži obnáší asi 100 miliard korun. Světových hospodářských ztrát není možno oceniti. Skromný muž Kreuger objevuje se náhle hýřivým rozmařilcem, měl v různých hlavních městech na 10 luxusních bytů, uvažuje se o tom, byl-li duševně chorým či nejrafinovanějším zločincem.

*

Tím se případ Ivara Kreugera končí. Ale možná, že také počíná.

Velký výběr

plnicích per

(Parker, Wagner, Waterman Astoria, Mont Blanc atd.),

crayonů, zápisníků, soenecken a pod. psacích souprav a podložek; aktovek a jiných nepostradatelných pomůcek kanc. i technických má na skladě:

K. W. Wagner, Brno-Česká 16.

nekupujte si literární brak!

ani na cesty
Povídky Karla Čapka příjemní
vám cestu a budou ještě
ozdobou vaší knihovny.

Povídky z jedné kapsy

Stran 244. Brož. Kč 30.—, váz. Kč 45.—

Povídky z druhé kapsy

Stran 216. Brož. Kč 28.—, váz. Kč 43.—. Vydání na hol-
landu Kč 78.—

Skandální aféra Josefa Holouška

Stran 42. Brož. Kč 4.—, váz. Kč 17.—. Vydání na japonsku
Kč 8.—

Zářivé hlubiny a jiné prózy. Lásky hra osudná.

Stran 160. Brož. Kč 24.—, váz. Kč 39.—. Vydání na hol-
landu Kč 60.—

Trapné povídky

Stran 108. Brož. Kč 21.—, váz. Kč 36.—. Vydání na ja-
panu Kč 42.—

Dostanete u všech knihkupců a u fy:

Fr. Borový, nakladatelství, Praha II., Národní tř. 18

V nakladatelství Fr. Borový v Praze

vyšla kniha

GOLOMBEK A VALENTA

**Trampoty
eskymáckého náčelníka
v Evropě**

(Nejtěžší léta Jana Welzla)

Brož. Kč 24.—, váz. Kč 34.—

S desíti kresbami Ed. Miléna

Tato kniha se čte jako pohádka o pračlověku nebo
spíše jako dosud neznámá kapitola z Gulliverova ži-
vota. Mnohé z ní náleží k nejneodolatelnější-
mu, co kdy bylo z českého humoru tištěno

(Paul Eisner v Prager Presse)

Welzl je jistě jeden z nejmimořádnějších lidí na světě
dnešní doby

(Country Life)

NABÍZÍME

některé publikace našeho skladu s ne-
patrně poškozenou obálkou jako
antikvární za velmi zlevněnou cenu

	Místo Kč	pouze Kč
1. Čermák: Motocykl	60.—	36.—
2. Engliš: Otázky a názory	40.—	20.—
3. Fischer: Arthur Schopenhauer	21.—	4.—
4. Formánek: Paliva, oleje	30.—	18.—
6. Hennerová Marie: Pod křídly	27.—	12.—
7. Hillar: Boje proti včerejšku	75.—	30.—
8. Hnilička: Portréty slavných českých mistrů hudebních	21.—	11.—
10. Chaloupka: Hlas a mlčení	30.—	10.—
11. Chesterton: Nedůvěra otce Browna	21.—	12.—
12. Jahoda J.: Bílá Terinka	30.—	18.—
13. Kálal: Palackého mladá léta	48.—	24.—
14. Kisch: Pasák holek	20.—	8.—
16. Nejedlý: Malířovy dojmy z fran- couzského bojiště	21.—	10.—
17. Nejedlý: Malířovy dojmy z Ceylonu a Indie	28.—	12.—
18. Pelikán Ferd.: Fikcionalismus novo- dobé filosofie	36.—	6.—
19. Prokeš Jar. dr.: Jan Žižka z Troc- nova a jeho doba	20.—	4.—
20. Saudek R.: Diplomati	36.—	11.—
21. Seton Watson: Evropa v přerodu	30.—	6.—
22. Svoboda E., dr.: Utopie	30.—	16.—
23. Šarlih K.: Úšklebky sexu	21.—	4.—
24. Šimek Otokar: Dějiny literatury francouzské II./III.	60.—	20.—
25. Štech: Řetěz (román)	45.—	20.—
26. Těsnohlídek: Paví oko	18.—	8.—
27. Theer Otokar: Faëthon	12.—	4.—
28. Vajtauer E.: Lidská duše	27.—	5.—
29. Vášová: Holčičky a jejich svět (povídky)	18.—	3.—
30. Vlček Bartoš: Jenom srdce (básně)	30.—	16.—
31. Wells H. G.: Otec Kristýny Alberty (román)	30.—	16.—
32. Fleischner: Technická kultura	40.—	15.—
33. Lenin: Stát a revoluce	9.90	4.—
34. Šarlih: Tvrdošíjní illusionisté	20.—	4.—
35. Weiner R.: Trásníčky dějinných dnů	15.—	5.—
36. Weiner R.: Netečný divák, váz.	20.—	7.—
37. Blahník V. K.: Smysl a podstata divadelního umění	18.—	6.—
38. Scheinpflug K.: Divadlo na venkově	18.—	6.—
39. Pujman Ferd.: Osudnice lásky	21.—	7.—
40. Pujman Ferd.: Poznámky o drama- turgii Smetanových oper	8.—	3.—
41. Pujman Ferd.: Smetanovský brevíř	6.—	2.—
42. Taraba Bohuslav: Lvem i holubicí. Stati o hudbě	18.—	6.—

Fr. Borový, nakladatelství Praha II, Národní 18

Objednávám podle Vašeho insertu antikvární
knihy čís. ....

Obnos Kč..... vyrovnám složenkou, kterou při-
ložete — připište na můj účet — doberte poštou.*

Jméno: .....

Přesná adresa: .....

* Nehodící se škrtněte.

JÍZDNÍ ŘÁD CELÉ REPUBLIKY ČESKOSLOVENSKÉ

ABA

platný od 22. V. 1932 do 14. V. 1933

je přesný, protože je zmenšenou reprodukcí úřed. tabulí,

přehledný, ježto jeho složený dvojnásobný formát, jenž se při upotřebení rozevře, poskytuje možnost jediným pohledem zjistiti postup všech vlakových spojení,

praktický, protože je vázán v ohebném plátně a uzavřen vhodnou sponkou,

laciný, protože platí po celý rok a stojí pouze Kč 9[—]

PRÁVĚ VYŠEL

a obdržíte jej v každém knihkupectví, každé trafice, prodejně novin a u fy

Fr. Borový, nakladatelství Praha II, Národní tř. 18